

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 2019 р. №

Київ

Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти

Відповідно до частини першої статті 31 Закону України “Про загальну середню освіту” Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Затвердити Державний стандарт базової середньої освіти, що додається.

2. Установити, що Державний стандарт базової середньої освіти застосовується з 1 вересня 2022 р. для учнів, які навчаються за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти.

3. Визнати такою, що втратила чинність, Постанову Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 “Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 11, ст. 400).

4. Міністерству освіти і науки вжити заходів для своєчасного розроблення та затвердження типових освітніх програм для учнів закладів загальної середньої освіти з метою забезпечення впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого цією постановою.

5. Ця постанова набирає чинності з дня її опублікування, крім пункту 2, який набирає чинності з 01 вересня 2029 року.

Прем'єр-міністр України

В. ГРОЙСМАН

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів
України

від _____ р. № _____

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової середньої освіти

1. Цей Державний стандарт визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти (додатки 1-11) загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані базової середньої освіти (додатки 12-17).

2. У цьому Державному стандарті терміни вживаються у такому значенні:

1) базова середня освіта — другий рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій;

2) загальні результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів базової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(їх) галузі(ей);

3) змістова лінія – тематична єдність, яка окреслює внутрішню структуру та систематизує конкретні очікувані результати кожної освітньої галузі;

4) обов'язкові результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів базової освіти, які відповідають загальним результатам навчання та які можна ідентифікувати, кількісно оцінити й виміряти, вказують на рівень розвитку кожного вміння на завершення циклу (5-6 кл. і 7-9 кл.);

5) освітня галузь – складник змісту освіти, що відображає певну сферу вивчення або об'єднує споріднені сфери.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному у Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”.

3. Цей Державний стандарт є основою для розроблення типових та інших освітніх програм. Освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти України.

На основі освітніх програм розробляються навчальні програми, у яких визначено опис очікуваних результатів навчання з навчального предмета (інтегрованого курсу), перелік та послідовність вивчення тем навчального матеріалу, рекомендації щодо кількості годин на кожну тему, розподіл тем за роками навчання та кількістю годин, відведених на вивчення навчального предмета (інтегрованого курсу).

4. Метою базової середньої освіти є всебічний розвиток, навчання, виховання здобувачів освіти, виявлення їх обдарувань, розвиток талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь, необхідних для соціалізації, свідомого життєвого вибору, самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, власної країни та довкілля.

Реалізація мети базової середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як:

1) визнання обдарованості кожної особистості, що забезпечується рівним доступом до освіти, заборонаю будь-яких форм дискримінації або відокремлення здобувачів освіти на основі попереднього відбору;

2) радість пізнання, що зумовлюється використанням в освітньому процесі дослідницької та проєктної діяльності;

3) розвиток вільної особистості через підтримку самостійності, незалежного мислення та впевненості в собі;

4) здоров'я та добробут шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку;

5) безпека, завдяки створенню атмосфери довіри і взаємоповаги, перетворенню закладу освіти на безпечне місце, де запобігають насильству і булінгу (цькуванню);

6) утвердження людської гідності через виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, справедливості;

7) плекання любові до рідного краю, української культури;

8) формування активної громадянської позиції та шанобливого ставлення до Української держави.

5. Базова середня освіта має такі цикли, як адаптаційний (5-6 класи) та базове предметне навчання (7-9 класи), що враховують вікові особливості розвитку та потреби здобувачів і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

6. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання.

7. До ключових компетентностей належать:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає здатність розвивати й застосовувати математичне мислення для вирішення широкого спектру проблем у повсякденному житті; моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс знань і методологій для пояснення світу природи, визначення питань та формулювання висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін, спричинених людською діяльністю, і відповідальність особи як громадянина за наслідки цієї діяльності;

5) інноваційність, що передбачає здатність особи долати труднощі та реагувати на зміни, відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, заклад освіти, громада тощо), спроможність визначати й ставити перед собою цілі, мотивувати себе та розвивати в собі стійкість і впевненість, щоб займатися навчанням упродовж усього життя та досягати успіхів у ньому;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає впевнене, критичне й відповідальне використання цифрових технологій для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя передбачає здатність до визначення власних потреб у плані розвитку компетентностей, застосування різних способів розвитку компетентностей, пошуку можливостей для навчання й розвитку, спроможність вчитися й працювати як у колективі, так і самостійно, організувати своє навчання, оцінювати його й ділитися його результатами з іншими, шукати підтримки, коли вона потрібна.

9) громадянські (а) та соціальні компетентності (б) пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають:

а) спроможність діяти як відповідальний громадянин та брати повноцінну участь у громадському й суспільному житті, зокрема школи та класу, спираючись на розуміння соціальних, економічних і політичних понять та сталого розвитку, критичне оцінювання основних подій

національної, європейської та світової історії, а також повагу до прав людини й верховенства права, поцінування культурного розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України.

б) виявлення поваги до інших та толерантності, уміння конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації, дбайливе ставлення до особистого, соціального й фізичного добробуту та здоров'я, дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки й спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах, спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності;

10) культурна компетентність, що передбачає здатність до розуміння й пошанування творчого способу вираження та передачі ідей та смислів в різних культурах і через різні види мистецтва й інші культурні форми; розуміння, розвиток і вираження власних ідей та відчуття своєї ролі в суспільстві в різні способи і в різних умовах;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, перетворюючи їх на цінності для інших, уміння вирішувати проблеми, готовність брати відповідальність за власні рішення, здатність працювати в команді заради планування та здійснення проєктів, які мають культурну, суспільну або комерційну цінність.

8. Основою формування ключових компетентностей є досвід здобувачів освіти, їх потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (закладі освіти, родині), різноманітних соціальних ситуаціях і зумовлюють формування ставлення до них.

9. Спільними (наскрізними) для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

10. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

мовно-літературна (українська мова, мови відповідних корінних народів і національних меншин; літератури; українська мова та література для корінних народів і національних меншин (для мов Європейського союзу та кримськотатарської мови), іншомовна освіта);

математична;

природнича;

технологічна;

інформатична;
 соціальна і здоров'язбережувальна;
 громадянська та історична;
 мистецька;
 фізкультурна.

11. Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує формування всіх ключових компетентностей.

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступному рівні загальної середньої освіти.

Обов'язкові результати навчання (додатки 1-11) мають індекси, у яких скорочений буквенний запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання,

цифра на початку індексу вказує на порядковий номер року навчання (класу),

перша цифра після буквеного запису до крапки означає порядковий номер загальної цілі, на реалізацію якої спрямований обов'язковий результат,

цифра після крапки означає порядковий номер загального результату, з яким співвідноситься обов'язковий результат.

12. Мовно-літературна освітня галузь охоплює українську мову, мови відповідних корінних народів і національних меншин, літератури, українська мова та література для корінних народів і національних меншин (для мов Європейського союзу та кримськотатарської мови), іншомовну освіту.

Метою вивчення української мови, мов відповідних корінних народів і національних меншин, літератур, української мови та літератури для корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Здобувач/здобувачка освіти:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;

висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Метою іншомовної освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задовольняє різні життєві потреби здобувачів освіти.

Здобувач/ здобувачка освіти:

сприймає інформацію, висловлену іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, та критично оцінює таку інформацію;

розуміє прочитані іншомовні тексти різних видів для отримання інформації або емоційного задоволення, використовує прочитану інформацію та критично оцінює її;

надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу, використовуючи іноземну мову.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі визначено у додатках 1-3.

13. Метою математичної освітньої галузі є формування математичної компетентності у взаємозв'язку з іншими ключовими компетентностями через розкриття розумових здібностей дитини, розвиток її знань, умінь і способів дій, наукового світогляду і культури мислення для успішної діяльності впродовж життя.

Здобувач/ здобувачка освіти:

виокремлює проблеми та досліджує ситуації, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;

моделює процеси і ситуації, створює стратегії, плани дій для розв'язання проблемних ситуацій;

критично оцінює процес та результат розв'язання проблемних ситуацій; мислить математично, володіє математичною мовою.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з математичної освітньої галузі визначено у додатку 4.

14. Мета природничої галузі – формування компетентності з природничих наук, техніки і технологій, екологічної компетентності та розвиток інших ключових компетентностей здобувачів освіти, що виявляються у:

розумінні цілісної природничо-наукової картини світу, важливості збереження природи для сталого розвитку;

застосовуванні набутих природничо-наукових знань, умінь та методології дослідницької діяльності для пояснення світу природи через виявлення проблеми та пошук способів її розв'язання;

використанні надбань науки, досягнень техніки і технологій для власного та суспільного добробуту, збереження здоров'я, цивілізованої взаємодії в довкіллі;

емоційно-ціннісному ставленні до природи та її пізнання задля успішного життя в соціоприродному середовищі.

Здобувач/ здобувачка освіти:

відкриває світ природи, набуває досвіду її дослідження, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та радіє від пізнання природи;

опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, представляє її у різних формах;

усвідомлює розмаїття і закономірності природи, розуміє взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, поводить у довкіллі в контексті сталого розвитку;

критично оцінює проблеми природничого змісту, використовує набутий досвід для їх розв'язання.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з природничої освітньої галузі визначено у додатку 5.

15. Метою технологічної освітньої галузі є формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, розвиток системного і критичного мислення, готовності засобами дизайну змінювати навколишній світ без заподіяння йому шкоди, здатності до підприємливості, партнерської взаємодії; використання техніки і технологій для самозарадності, культурного й національного самовираження.

Здобувач/ здобувачка освіти:

втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності;

творчо застосовує традиційні та сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва;

ефективно використовує техніку та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому середовищу;

турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших людей.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з технологічної освітньої галузі визначено у додатку 6.

16. Метою інформатичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, тобто

розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв та технологій для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та відповідальної діяльності в інформаційному суспільстві із застосуванням критичного мислення.

Здобувач/ здобувачка освіти:

знаходить, подає, перетворює, аналізує, узагальнює та систематизує дані, критично оцінює інформацію для розв'язання життєвих проблем;

створює інформаційні продукти та програми для ефективного розв'язання задач/ проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них;

усвідомлено використовує інформаційні і комунікаційні технології та цифрові пристрої для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та (або) споживач, а також самостійно опановує нові технології;

усвідомлює наслідки використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримується етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі визначено у додатку 7.

17. Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування компетентностей, що забезпечують розвиток та збереження складових елементів здоров'я і безпеку через самоусвідомлення, міжособистісну взаємодію, вміння вчитися, підприємливість, планування майбутньої професійної діяльності для суспільного та власного добробуту.

Здобувач/ здобувачка:

дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного і тих, хто його оточує, прогнозує наслідки, визначає альтернативи, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

визначає альтернативи, прогнозує наслідки ухвалення рішень з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки та ризики;

виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі визначено у додатку 8.

18. Метою громадянської та історичної освітньої галузі є розвиток громадянської, історичної та інших компетентностей, формування ідентичності, активної громадянської позиції здобувача/ здобувачки освіти через осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, світовими,

українськими та локальними процесами на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини.

Здобувач/ здобувачка освіти:

виявляє зміни і тяглість життя суспільства, орієнтується в історичному часі, встановлюючи причиново-наслідкові зв'язки між діяльністю людей та її результатами в часі;

мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і довкілля;

мислить критично, працюючи з різнотипними джерелами соціальної та історичної інформації;

мислить системно, аналізує і досліджує соціально-економічні, суспільно-політичні, історичні події і явища, використовуючи відповідні поняття, розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їхні інтерпретації;

мислить історично, аналізує і досліджує зв'язки між минулим і сьогоденням, оцінює сучасні та історичні події, явища, процеси, постаті в контексті відповідної епохи;

має розвинуте почуття власної гідності, діє, спираючись на власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє виявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості;

усвідомлює себе громадянином України, аналізує культурно-історичні основи власної ідентичності, визнає цінність культурного розмаїття, взаємодіє для розвитку власної та інших спільнот;

дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з друзями, шкільною спільнотою, місцевою громадою і суспільством загалом, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі визначено у додатку 9.

19. Метою мистецької освітньої галузі є всебічний розвиток особистості, формування у здобувачів освіти системи цінностей, культурної компетентності, інших ключових компетентностей через художньо-творчу діяльність та пізнання творів різних видів мистецтва, повага до національного та світового мистецького надбання.

Здобувач/ здобувачка освіти:

пізнає, інтерпретує та критично оцінює твори мистецтва та мистецькі явища, усвідомлює зв'язок мистецтва та довкілля; демонструє систему особистісних художніх цінностей;

виявляє здатність мислити образами під час творчої діяльності в різних

видах мистецтва; володіє способами (прийомами, техніками), які уможливають самовираження;

пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиває емоційний інтелект;

усвідомлює естетичні можливості інформаційного середовища і використовує їх у власній творчості та художній комунікації.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з мистецької освітньої галузі визначено у додатку 10.

20. Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду.

Здобувач/ здобувачка освіти:

регулярно займається спеціально організованою руховою активністю, демонструє володіння технікою фізичних вправ в обраних видах рухової діяльності;

добирає фізичні вправи для підвищення рівня фізичної підготовленості;

керується правилами безпечної і чесною гри, уміє боротися, вигравати і програвати; усвідомлює значення фізичних вправ для здоров'я, емоційного задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальної взаємодії.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з фізкультурної освітньої галузі визначено у додатку 11.

21. Базовий навчальний план базової загальної середньої освіти визначає загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та дає цілісне уявлення про зміст і структуру базової загальної середньої освіти як другого рівня загальної середньої освіти, встановлює погодинне співвідношення між освітніми галузями за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження здобувачів освіти та загальну щорічну кількість годин за освітніми галузями.

Для учнів з особливими освітніми потребами (з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку, тяжкими порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку), які здобувають початкову освіту у спеціальних закладах (класах) загальної середньої освіти, базовий навчальний план визначає кількість годин для проведення корекційно-розвиткової роботи.

22. Базовий навчальний план має такі шість варіантів:

для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання (додаток 12);

для закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини (додаток 13);

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з особливими освітніми потребами (додаток 14);

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини (додаток 15);

для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку з українською мовою навчання (додаток 16);

для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини (додаток 17).

23. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини самостійно здійснюють розподіл навчального навантаження між мовою відповідного корінного народу або національної меншини та іноземною мовою, відображаючи це в навчальному плані. За рішенням педагогічної ради, зокрема у разі, коли мова національної меншини є офіційною мовою ЄС, ця мова може вивчатися також як іноземна. Українська мова як державна в таких закладах загальної середньої освіти вивчається за освітніми програмами, які враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість між рідною і державною мовами.

24. На підставі базового навчального плану може здійснюватися часткова інтеграція різних освітніх галузей, що відображається в типових освітніх програмах, освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

25. Базовий навчальний план має інваріантний і варіативний складники. Інваріантний складник є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти. Виключення з інваріантного складника будь-якої з освітніх галузей є неприпустимим, оскільки порушує цілісність базової середньої освіти і наступність з профільною середньою освітою.

Інваріантний складник базового навчального плану для спеціальних закладів (класів) передбачає проведення корекційно-розвиткової роботи, напрями та змістове наповнення якої визначаються з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Кожна освітня галузь передбачає обов'язкову корекційно-розвиткову роботу.

Варіативний складник базового навчального плану розподіляється закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти і відображається в освітній програмі такого закладу.

26. Варіативність змісту базової середньої освіти забезпечується також шляхом запровадження резервного часу в освітній програмі закладу загальної середньої освіти, що сприяє, зокрема, задоволенню освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню їх досягнень, розвитку наскрізних умінь.

27. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовами відповідних корінних народів та національних меншин для реалізації мовно-літературної освітньої галузі додатково можуть використовувати години варіативного складника базового навчального плану.

28. Вимірювання навчальних досягнень здобувачів освіти відбувається шляхом

формувального оцінювання, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти і хід опановування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості, підсумкового оцінювання, під час якого навчальні досягнення здобувачів освіти співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними цим Державним стандартом.

Завдання для Державної підсумкової атестації здобувачів освіти розробляються з урахуванням компетентнісного підходу.

Додаток 1
до Державного стандарту

ВИМОГИ

до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (українська мова
мови відповідних корінних народів та національних меншин; літератури)

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</i>		
Сприймає усну інформацію	слухає висловлення у формі діалогу та монологу, сприймаючи подану в достатньо вільному темпі інформацію відповідного обсягу на відому і частково нову тематику; реагує на почуте, уточнюючи важливі для розуміння почутого деталі; розпізнає типові невербальні засоби, які вказують на наявність прихованого змісту повідомлення [6 МОВ 1.1]	слухає інформацію з кількох джерел відповідного обсягу на відому й нову тематику, озвучену у вільному темпі; бере активну участь у комунікації, використовуючи деякі прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування; розпізнає прихований зміст повідомлення, виражений невербально [9 МОВ 1.1]
Перетворює усну інформацію в різні форми повідомлень	переказує повідомлення стисло й вибірково з увагою до окремих значущих деталей; створює прості плани, конспекти почутого відповідно до поставленого завдання; з допомогою або самостійно добирає графічні засоби передавання інформації, створюючи типові схеми, таблиці, комікси [6 МОВ 1.2]	переказує повідомлення в різний спосіб відповідно до мети і ситуації спілкування; створює складні плани, конспекти почутого; самостійно добирає графічні засоби передавання інформації, за потреби вносячи відповідні зміни [9 МОВ 1.2]
Виокремлює усну інформацію	виокремлює відповідно до поставленого завдання або самостійно визначених цілей інформацію з одного чи кількох джерел (зокрема медіа) для створення власного висловлення;	виокремлює відповідно до самостійно визначених цілей інформацію з одного чи кількох джерел (зокрема медіа), у тому числі з недостатньо структурованих повідомлень,

	<p>визначає окремі деталі, що сприяють або заважають комунікації; розуміє чітко сформульовані аргументи в повідомленні [6 МОВ 1.3]</p>	<p>доречно використовує її; визначає істотні деталі, що сприяють або заважають комунікації; розуміє складну аргументацію в доповіді/ лекції [9 МОВ 1.3]</p>
<p>Аналізує та інтерпретує усну інформацію</p>	<p>визначає основну тему й окремі мікротеми, ідею, важливі деталі повідомлення, ознаки неповноти інформації; урахує інші думки, виявляючи в них спільне й відмінне; встановлює зв'язок між змістовими частинами повідомлення, якщо такий зв'язок очевидний; коментує зміст і називає характерні особливості форми повідомлення, у загальних рисах пояснюючи їх взаємозалежність; визначає і формулює мету повідомлення; пов'язує, зіставляє почуте із власними спостереженнями, життєвим досвідом; визначає окремі факти і судження; зіставляє зміст почутого з інформацією, наданою невербально [6 МОВ 1.4]</p>	<p>визначає тему й мікротеми, основну й окремі побічні ідеї, розрізняє важливі і другорядні деталі повідомлення щодо їхньої ролі для розуміння почутого; встановлює зв'язок між фрагментами частково неповної й неструктурованої інформації, вираженої різними способами або наданої з одного чи кількох джерел; визначає та прогнозує взаємовплив елементів форми і змісту повідомлення в мінливих ситуаціях спілкування; визначає мету мовця і передбачає комунікативний намір співрозмовника для побудови стратегії конструктивної комунікації; проєктує почуте на власний та суспільно-історичний досвід; розрізняє основні факти і судження; розуміє підтекст у повідомленні, зокрема виражений невербально [9 МОВ 1.4]</p>

<p>Оцінює усну інформацію</p>	<p>висловлює своє ставлення до змісту повідомлення (зокрема до достовірності, новизни наявної в ньому інформації, з погляду відповідності власним уподобанням і поглядам); коментує форму повідомлення з погляду дотримання основних правил спілкування; обґрунтовує свою позицію щодо почутого повідомлення, покликаючись на його зміст, власний досвід і відомі авторитетні джерела; визначає окремі сильні та слабкі позиції співрозмовника з огляду на мету комунікації та склад аудиторії [6 МОВ 1.5]</p>	<p>висловлює свою думку щодо наданої в повідомленні інформації, в тому числі частково неповної та неструктурованої, з одного чи кількох джерел, визначаючи її достовірність, новизну, несуперечливість, відповідність своїм переконанням, поглядам; коментує окремі аспекти форми повідомлення (відповідно до ситуації спілкування та соціокультурних норм); обґрунтовує свою позицію щодо почутого повідомлення з увагою до окремих деталей, покликаючись на його зміст, власний досвід та окремі джерела (які вважає авторитетними); визначає позицію співрозмовника/ мовця, загалом оцінюючи її переваги та недоліки, ступінь досягнення мети комунікації з урахуванням суспільно-культурного контексту [9 МОВ 1.5]</p>
<p>Висловлює і захищає власні погляди, ідеї переконання</p>	<p>висловлює в типових жанрових формах мовлення власні погляди стосовно порушеної теми в знайомих життєвих ситуаціях, підкріплюючи їх кількома аргументами та наводячи доречні приклади з власного або чужого досвіду; здійснює конструктивну комунікацію, зважаючи на можливість неповноти або суперечливості інформації, враховуючи інші думки; дотримується основних вимог до структурування логіки викладу, базових принципів етики спілкування, норм літературної вимови [6 МОВ 1.6]</p>	<p>висловлює у різних жанрових формах мовлення власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх присутніми аргументами та наводячи доречні приклади з власного або суспільного досвіду; здійснює конструктивну комунікацію, зважаючи на можливість неповноти або суперечливості інформації, враховуючи інші думки, розрізняючи окремі елементи маніпуляції та пропаганди, демонструючи готовність до зміни позиції за умови отримання достатньої аргументації;</p>

		дотримується вимог до структурування логіки викладу, принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 МОВ 1.6]
Використовує вербальні та невербальні засоби під час представлення своїх думок	супроводжує власне мовлення явно вираженими індивідуальними невербальними засобами спілкування відповідно до особистих потреб, ситуації та етикету; пояснює вибір окремих засобів; інтонує власне мовлення, акцентуючи важливі для конкретної комунікативної ситуації змістові та емоційні елементи повідомлення; доречно використовує у власному мовленні основні засоби художньої виразності й пояснює функції деяких із них [6 МОВ 1.7]	прогнозує, здійснює та обґрунтовує самостійний вибір вербальних та невербальних (в тому числі неявно виражених) засобів, пристосовує їх до індивідуальних потреб, ситуації спілкування для досягнення комунікативної мети, враховуючи соціальний і культурний контекст; контролює вияви невербальної комунікації, застосовує типові стратегії спілкування; модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації; використовує засоби художньої виразності для вироблення власного стилю спілкування [9 МОВ 1.7]
Регулює власний емоційний стан	описує емоційний стан (свій та інших) з увагою до його відтінків; пояснює очевидні причини емоційного стану в типових життєвих ситуаціях, виявляючи емпатію; керує власними емоціями в діалозі, використовуючи прості типові мовні кліше; збагачує міжособистісну комунікацію позитивними емоціями, використовуючи потрібні вербальні й невербальні засоби; доречно й ефективно використовує формули мовленнєвого етикету, характерні для типових ситуацій	аналізує і прогнозує різні емоційні реакції (свої та інших), які виникають у процесі спілкування; пояснює очевидні й виявляє окремі приховані причини емоційних станів у різних життєвих ситуаціях, виявляючи емпатію; розпізнає маніпулювання емоціями та протистоїть їм; керує власними емоціями в типових ситуаціях спілкування; позитивно впливає на емоційний стан учасників групової комунікації для досягнення визначеної мети, використовуючи потрібні вербальні й невербальні засоби;

	[6 МОВ 1.8]	доречно використовує формули мовленнєвого етикету, цінуючи власну культурну традицію та виявляючи повагу до інших [9 МОВ 1.8]
<i>2. Сприйняття, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах та використання її для збагачення свого досвіду</i>		
Сприймає текст	розпізнає основні складники (заголовок, бібліографічні дані, зміст, анотацію тощо) джерела інформації (друкованого чи цифрового), пояснює їх функції й використовує відповідно до потреб; розпізнає основні виражальні засоби; відповідно до мети застосовує основні види читання (ознайомлювальне, вивчальне, вибіркоче) текстів/медіатекстів певного стилю і жанру відповідного обсягу на відомому й частково нову тематику; виразно читає художні тексти, акцентуючи на значущих компонентах змісту; знаходить явну чи приховану інформацію з одного чи кількох джерел відповідно до поставленого завдання [6 МОВ 2.1]	ефективно використовує складники джерела інформації (друкованого чи цифрового) відповідно до мети читання; застосовує різні види критичного читання текстів/ медіатекстів на відому та нову тематику, в тому числі фрагментарних і неструктурованих; виразно читає художні тексти, демонструючи власне розуміння змісту прочитанного; знаходить явну чи приховану інформацію з одного чи кількох джерел відповідно до власних потреб, долаючи ймовірні труднощі, які об'єктивно заважають читанню [9 МОВ 2.1]
Аналізує та інтерпретує текст	визначає основні порушені в тексті проблеми, пов'язуючи їх із життєвим досвідом; розрізняє відому і нову, головну і другорядну, очевидну й виражену опосередковано інформацію, розрізняє факти і судження в тексті/ медіатексті; визначає тему та мікротеми, основну думку тексту /медіатексту;	визначає порушені в тексті проблеми, коментуючи їх крізь призму власного досвіду та культурно-історичного контексту; обґрунтовує актуальність прочитанного; розрізняє очевидну та приховану інформацію; добирає аргументи для спростування чи підтвердження їх; розрізняє об'єктивні факти і суб'єктивні

	<p>інтегрує інформацію, надану в різний спосіб (текстову, графічну, числову тощо) в межах одного або кількох текстів/ медіатекстів; робить висновки на основі одного або кількох текстів/ медіатекстів; характеризує деякі особливості структури та мовного оформлення типових текстів/ медіатекстів, що належать до різних стилів і жанрів [6 МОВ 2.2]</p>	<p>судження в тексті/ медіатексті; визначає взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою тексту/ медіатексту; порівнює тексти подібної тематики; інтегрує інформацію, надану в різний спосіб (текстову, графічну, числову тощо) в межах одного або кількох текстів/ медіатекстів (в тому числі й у гіпертекстах в цифровому середовищі), включаючи її в контекст особистого та суспільного досвіду; робить висновки на основі самостійно обраних, в тому числі фрагментарних і неструктурованих текстів/ медіатекстів; визначає зв'язок між компонентами змісту, структури та мовним оформленням текстів/ медіатекстів, що належать до різних стилів і жанрів; розпізнає мовні засоби, що відображають культурно-історичну належність тексту/ медіатексту, елементи індивідуального стилю автора [9 МОВ 2.2]</p>
<p>Збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід</p>	<p>аналізує емоційний стан персонажів, їхні вчинки для моделювання власної поведінки та формування базових морально-етичних норм; виявляючи емпатію і толерантність, висловлює власні почуття, емоції, ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій; висловлює враження від сприймання тексту/ медіатексту, пояснюючи їхній вплив на формування власного</p>	<p>аналізує причини виникнення емоційного стану і коментує вчинки персонажів у контексті власного й суспільного досвіду для моделювання власної поведінки, формування власних переконань, морально-етичних цінностей; висловлює власні враження від сприймання текстів/ медіатекстів, аналізуючи наявні в них виражальні засоби; визначає естетичну цінність тексту/медіатексту в культурно-</p>

	естетичного смаку [6 МОВ 2.3]	історичному контексті [9 МОВ 2.3]
Оцінює текст	висловлює та обґрунтовує власне ставлення до наданої в тексті/ медіатексті інформації, спираючись на текст/ медіатекст; визначає надійність і достовірність інформації, наводячи окремі докази з тексту і власного досвіду, зважаючи на думки інших; висловлює свою думку про окремі особливості структури та мовного оформлення тексту щодо їхньої ролі у вираженні змісту тексту/ медіатексту [6 МОВ 2.4]	аргументовано висловлює власне ставлення до наданої в тексті/ медіатексті інформації, спираючись на текст/ медіатекст та інші джерела; визначає актуальність і несуперечливість інформації на основі власного досвіду, критично сприймаючи думки інших; висловлює свою думку про особливості структури та мовного оформлення тексту щодо їхньої ролі у вираженні змісту тексту/ медіатексту; висловлює судження про роль і місце тексту/ медіатексту в культурно-історичному контексті; виявляє в тексті/медіатексті ознаки маніпулятивного впливу; співвідносить зміст і мовне оформлення власного тексту з текстами інших з метою його вдосконалення [9 МОВ 2.4]
Обирає тексти для читання	обирає з допомогою або самостійно текст залежно від мети читання й наводить окремі аргументи свого вибору; добирає з поданого переліку і використовує потрібні джерела, які вважає надійними [6 МОВ 2.5]	самостійно обирає тексти відповідно до мети читання; укладає перелік потрібних джерел і використовує їх, зважаючи на актуальність і достовірність інформації; самостійно визначає критерії добору і способи пошуку інформації [9 МОВ 2.5]
Перетворює текстову інформацію	перетворює тексти/ медіатексти словесно (переказ, конспект тощо), графічно (схема, таблиця тощо); трансформує графічну інформацію на основі одного джерела в текстову [6 МОВ 2.6]	перетворює тексти/медіатексти словесно, узагальнюючи, доповнюючи, скорочуючи інформацію (реферат, тези тощо), графічно (діаграма, модель тощо); трансформує графічну інформацію на основі кількох джерел в текстову [9 МОВ 2.6]

<p>Читає творчо</p>	<p>експериментує з текстом/ медіатекстом за аналогією, за потреби звертаючись за допомогою до інших (змінює персонажів, переказує текст/ медіатекст з позиції іншого оповідача); створює елементи власного медіатексту на основі прочитаного (кадри фільму, сцени вистави, блог тощо); вибирає з-поміж відомих йому окремі способи використання сприйнятого тексту / медіатексту [6 МОВ 2.7]</p>	<p>експериментує з текстом/ медіатекстом самостійно за визначеним напрямом (переказує текст в іншому культурно-історичному контексті, створює фанфіки, буктрейлери тощо); створює власний медіатекст на основі прочитаного (статтю у Вікіпедії тощо); самостійно добирає і використовує деякі способи творчого експериментування з текстом/ медіатекстом, зважаючи на власні потреби та мету та усвідомлюючи творчі ризики [9 МОВ 2.7]</p>
<p><i>3. Висловлювання думок, почуттів та ставлення, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм літературної мови</i></p>		
<p>Створює письмові висловлювання</p>	<p>пише розбірливо в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел; створює невеликі за обсягом тексти/ медіатексти визначених типів, стилів і жанрів, ураховуючи мету та адресата; висловлює власну думку щодо знайомих тем, спираючись на власний життєвий досвід, зіставляючи її з думками інших; оформлює власне висловлювання відповідно до усталених норм, враховуючи основні засади академічної доброчесності; добирає потрібні мовні засоби виразності, дотримуючись основних мовно-стилістичних норм; створює самостійно медіатексти, використовує прості форми їх презентації [6 МОВ 3.1]</p>	<p>пише, ураховуючи фактор адресата, за потреби використовуючи окремі прийоми скорочення мовлення; створює розлогі тексти/ медіатексти різних типів, стилів і жанрів, пов'язуючи різні ідеї та аргументуючи (обстоюючи) власну позицію щодо самостійно визначеної проблеми; оформлює власне висловлювання відповідно до усталених норм, дотримуючись принципів академічної доброчесності (зокрема авторського права); добирає виражальні мовні засоби відповідно до мовно-стилістичних норм, виявляючи окремі риси індивідуального стилю; створює самостійно медіатексти, використовує різні форми їх презентації відповідно до мети й особливостей адресата [9 МОВ 3.1]</p>

<p>Взаємодіє в режимі реального часу</p>	<p>створює невеликі типові повідомлення/ медіатексти в захищених цифрових сервісах і соцмережах щодо проблем, пов'язаних з особистим досвідом та освітньою діяльністю; бере участь в онлайн-взаємодії (зокрема під час роботи над проектом) з кількома учасниками для виконання простих завдань; бере участь в онлайн-дискусіях, розпізнаючи розбіжності в думках й толерантно обстоюючи власну позицію, дотримуючись базових норм етикету; дотримується основ безпечної поведінки в цифровому просторі та основних засад академічної доброчесності [6 МОВ 3.2]</p>	<p>створює типові дописи/ медіатексти (зокрема використовуючи гіпертекстові покликання) в цифровому середовищі для обговорення особистісних і певних соціально значущих питань; бере участь в онлайн-взаємодії, виконуючи різні ролі в невеликих групах і використовуючи типові стратегії співпраці в різних ситуаціях; бере участь в онлайн-дискусіях, зокрема виступає в ролі її організатора та модератора; розпізнає розбіжності в думках, толерантно обстоює власну позицію, дотримуючись етикету, засад академічної доброчесності, зважаючи на міжкультурне розмаїття; дотримується основ безпечної поведінки в цифровому просторі, розпізнає деякі прояви маніпулятивних впливів у цифровому просторі та уникає їх [9 МОВ 3.2]</p>
<p>Редагує письмові тексти</p>	<p>виявляє і виправляє помилки, допущені в тексті, спираючись на засвоєні мовні норми; аналізує та вдосконалює зміст написаного, доповнює окремі його частини відповідно до теми й мети висловлювання; усуває окремі огріхи у структурі тексту, враховуючи основні стилістичні та жанрові особливості тексту; визнає помилки як можливість більше дізнатися про себе, своє навчання, сильні і слабкі сторони, і формулює власні навчальні цілі [6 МОВ 3.3]</p>	<p>ідентифікує різні типи помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми; аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми й мети висловлювання; усуває огріхи у структурі тексту, враховуючи стилістичні та жанрові особливості тексту; визнає помилки як можливість більше дізнатися про себе, своє навчання, сильні і слабкі сторони, і формулює власні навчальні цілі [9 МОВ 3.3]</p>

4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, їх аналіз		
Досліджує мовні явища	<p>вирізняє окремі мовні одиниці в мовленні, зіставляє їх на основі певних характеристик;</p> <p>спостерігає за змінами мовних одиниць та виявляє взаємозв'язки між ними, пояснює очевидні закономірності функціонування мовних одиниць у тексті;</p> <p>спостерігає за окремими мовними явищами в мовленні [6 МОВ 4.1]</p>	<p>розрізняє мовні одиниці різних рівнів на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні;</p> <p>виявляє системні міжрівневі взаємозв'язки між ними, типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень;</p> <p>виявляє системність мовних явищ [9 МОВ 4.1]</p>
Використовує знання з мови у мовленнєвій творчості	<p>творчо використовує мовні засоби, обираючи з-поміж запропонованих варіантів нестандартні рішення;</p> <p>імпровізує з окремими художніми засобами (серед них із цифровими), пояснюючи власні творчі наміри;</p> <p>взаємодіє з іншими через улюблений твір мистецтва або власний продукт творчості, зокрема текст/ медіатекст (наприклад, постер, відеоролик тощо);</p> <p>обирає завдання, які є викликом, новою діяльністю;</p> <p>порівнює характерні риси свого мовлення і мовлення інших, обирає й використовує мовні засоби для формування власного стилю мовлення [6 МОВ 4.2]</p>	<p>творчо використовує широкий спектр мовних засобів, обираючи з-поміж запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення;</p> <p>імпровізує з текстом/ медіатекстом, стилізує, обстоюючи свою позицію у творчості та право на самовираження;</p> <p>взаємодіє з іншими через власний продукт творчості, зокрема текст/ медіатекст (наприклад, постер, відеоролик тощо);</p> <p>використовує різноманітні стратегії (наприклад, вільний запис асоціацій, "карти знань", складання списків дивних ідей, мозкова атака тощо) для продукування нових мистецьких ідей, використовує ідеї інших і доопрацьовує їх;</p> <p>досліджує власне мовлення, аналізує основні риси авторського стилю тексту/ медіатексту для вдосконалення власного стилю мовлення [9 МОВ 4.1]</p>

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (українська мова
та література для відповідних корінних народів та національних меншин)

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</i>		
Сприймає усну інформацію	розуміє основний зміст монологічного та діалогічного чіткого нормативного мовлення на відому і частково нову тематику; реагує на почуте, уточнюючи важливі для розуміння почутого деталі; розпізнає окремі невербальні засоби, які допомагають зрозуміти зміст повідомлення [6 УМД 1.1]	розуміє основний зміст складних за змістом і структурою повідомлень, наданих у вільному темпі на конкретну й абстрактну, відому й нову тематику; засвідчує активну участь у комунікації на знайомі теми, використовуючи окремі прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування; розпізнає широкий спектр невербальних засобів, які допомагають зрозуміти зміст повідомлення [9 УМД 1.1]
Перетворює усну інформацію в різні форми повідомлень	переказує фактичний зміст повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування; створює прості плани, робить нотатки почутого повідомлення; самостійно добирає графічні засоби передачі інформації, за потреби вносячи відповідні зміни [6 УМД 1.2]	чітко, достовірно й докладно переказує повідомлення на знайому й нову тематику відповідно до мети і ситуації спілкування; створює складні плани, конспекти почутого; самостійно добирає графічні засоби передачі інформації, за потреби вносячи відповідні зміни [9 УМД 1.2]

<p>Виокремлює усну інформацію</p>	<p>виокремлює в чіткому нормативному мовленні певну інформацію з різних джерел, зокрема медіатекстів для створення власного висловлення; передає інформацію іншим особам у достатньо розгорнутій формі; визначає окремі деталі, що сприяють або заважають комунікації; ідентифікує окремі факти і судження; розуміє окремі аргументи в доповіді/ лекції, якщо мовлення чітке, а тема досить знайома [6 УМД 1.3]</p>	<p>виокремлює відповідно до самостійно визначених цілей інформацію з одного чи кількох джерел (зокрема медіа), у тому числі з недостатньо структурованих повідомлень, доречно використовує її; передає інформацію іншим особам відповідно до ситуації спілкування; визначає істотні деталі, що сприяють або заважають комунікації; виокремлює основні факти і судження; розуміє складну аргументацію в доповіді/ лекції, якщо мовлення чітке, а тема досить знайома [9 УМД 1.3]</p>
<p>Аналізує та інтерпретує усну інформацію</p>	<p>визначає основну тему й основну думку та окремі деталі змісту повідомлення; пов'язує, зіставляє почуте із власними спостереженнями, життєвим досвідом, ураховує інші думки; встановлює зв'язок між змістовими частинами повідомлення, якщо такий зв'язок очевидний; коментує зміст і називає характерні особливості форми повідомлення, у загальних рисах пояснюючи їх взаємозалежність; визначає мету повідомлення; ідентифікує окремі факти і судження [6 УМД 1.4]</p>	<p>визначає тему, мікротеми, основну ідею, розрізняє деталі повідомлення щодо їхньої ролі для розуміння почутого; встановлює зв'язок між фрагментами частково неповної й неструктурованої інформації, вираженої різними способами або наданої з одного чи кількох джерел; коментує зміст і називає характерні особливості форми повідомлення, пояснюючи їх взаємозалежність; визначає мету мовця і передбачає комунікативний намір співрозмовника в процесі спілкування; розрізняє основні факти, судження [9 УМД 1.4]</p>

<p>Оцінює усну інформацію</p>	<p>висловлює своє ставлення до змісту, зокрема з погляду новизни повідомлення; з'ясовує, чи повідомлення відповідає визначеній темі; обґрунтовує свою позицію щодо почутого, покликаючись на його зміст і власний досвід; вказує на окремі сильні та слабкі сторони аргументів співрозмовника в дискусіях на знайому тематику [6 УМД 1.5]</p>	<p>висловлює свою думку щодо наданої в повідомленні інформації, в тому числі частково неструктурованої, з одного чи кількох джерел; визначає її достовірність, новизну; коментує окремі аспекти форми повідомлення (на предмет відсутності мовних недоречностей і відповідності ситуації спілкування та соціокультурним нормам); обґрунтовує свою позицію щодо почутого повідомлення з увагою до окремих деталей, покликаючись на його зміст, власний досвід та окремі джерела; сприймає окремі аргументи співрозмовника, оцінюючи загалом їх переконливість [9 УМД 1.5]</p>
<p>Висловлює і захищає власні погляди, переконання, ідеї</p>	<p>висловлює в типових жанрових формах мовлення власні думки, погляди стосовно порушеної теми в знайомих життєвих ситуаціях, підкріплюючи їх кількома аргументами та наводячи доречні приклади з власного або чужого досвіду; бере участь в обговореннях на знайому тематику; ввічливо спілкується, враховуючи думки і погляди інших, дотримуючись засвоєних норм літературної вимови [6 УМД 1.6]</p>	<p>висловлює в різних жанрових формах мовлення власні погляди, ідеї, переконання, вибудовуючи логічну аргументацію, наводячи доречні приклади з власного або суспільного досвіду; бере участь в дискусії, надаючи відповідні пояснення та коментарі, враховуючи інші думки, демонструючи готовність до зміни позиції за умови отримання достатньої аргументації; дотримується принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 УМД 1.6]</p>

<p>Використовує вербальні та невербальні засоби під час представлення своїх думок</p>	<p>супроводжує власне мовлення явно вираженими індивідуальними невербальними засобами спілкування відповідно до особистих потреб, ситуації та етикету; інтонуює власне мовлення, акцентуючи важливі для конкретної комунікативної ситуації змістові та емоційні елементи повідомлення; доречно використовує основні виражальні засоби [6 УМД 1.7]</p>	<p>здійснює самостійний вибір доречних вербальних та невербальних засобів відповідно до індивідуальних потреб, ситуації спілкування для досягнення комунікативної мети, урахувавши соціальний і культурний контекст; контролює вияви невербальної комунікації, застосовує типові стратегії спілкування; модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації; доречно використовує основні виражальні засоби й пояснює функції деяких із них [9 УМД 1.7]</p>
<p>Регулює власний емоційний стан</p>	<p>описує емоційний стан (свій та інших) з увагою до його відтінків; пояснює очевидні причини емоційного стану в типових життєвих ситуаціях, виявляючи емпатію і толерантність; збагачує міжособистісну комунікацію позитивними емоціями, використовуючи потрібні вербальні й невербальні засоби; доречно й ефективно використовує формули мовленнєвого етикету, характерні для типових ситуацій [6 УМД 1.8]</p>	<p>аналізує і прогнозує різні емоційні реакції (свої та інших), які виникають у процесі спілкування; пояснює очевидні й виявляє окремі приховані причини емоційних станів у різних життєвих ситуаціях, виявляючи емпатію і толерантність; керує власними емоціями в типових ситуаціях спілкування; позитивно впливає на емоційний стан учасників групової комунікації для досягнення визначеної мети, використовуючи потрібні вербальні й невербальні засоби; розпізнає маніпулювання емоціями та протистоїть їм; доречно використовує формули мовленнєвого етикету, цінуючи власну культурну традицію та виявляючи повагу до інших [9 УМД 1.8]</p>
<p><i>2. Сприйняття, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах та використання її для збагачення свого досвіду</i></p>		

<p>Сприймає текст</p>	<p>розпізнає й використовує відповідно до потреб основні складники (бібліографічні дані, зміст, анотацію тощо) джерела інформації (друкованого чи цифрового), коротко пояснює їхні функції</p> <p>читає тексти/ медіатексти відповідного обсягу на відому й нову тематику, за потреби звертаючись до словників; виразно читає прості художні тексти, акцентуючи на основних компонентах змісту; знаходить явну або приховану інформацію, застосовуючи алгоритми пошуку, обрані самостійно або з допомогою; розпізнає основні виражальні засоби [6 УМД 2.1]</p>	<p>характеризує й використовує відповідно до мети читання складники джерела інформації (друкованого чи цифрового); застосовує різні види читання (ознайомлювальне, вивчальне, вибіркове) текстів/ медіатекстів, за потреби використовуючи словники та інші довідкові джерела; виразно читає художні тексти, демонструючи власне розуміння змісту прочитаного; знаходить потрібну інформацію з одного чи кількох джерел, застосовуючи обрані самостійно методи пошуку; розпізнає виражальні засоби, зокрема ті, що відображають культурно-історичну належність тексту/ медіа тексту [9 УМД 2.1]</p>
<p>Аналізує та інтерпретує текст</p>	<p>розуміє загальний зміст прочитаного, розпізнає основні значущі та окремі другорядні деталі, причиново-наслідкові зв'язки; розрізняє відому й нову, головну й другорядну інформацію, факти і судження в тексті</p> <p>визначає деякі порушені в тексті/ медіатексті проблеми, проєкціюючи їх на власний життєвий досвід; формулює тему й основну думку, визначає мікротеми тексту/ медіатексту;</p> <p>пов'язує у цілісну картину окремі елементи інформації в тексті/ медіатексті, у тому числі інформацію, надану різним способом (словесну, графічну, числову тощо);</p> <p>пропонує тлумачення прочитаного, наводячи докази з тексту/ медіатексту та власного досвіду;</p>	<p>розуміє прямий і прихований зміст прочитаного; розпізнає значущі й другорядні деталі, причиново-наслідкові зв'язки, важливі соціокультурні елементи тексту/ медіатексту; розрізняє головну й другорядну інформацію, факти і судження; визначає основні порушені в тексті/медіатексті проблеми, коментуючи їх крізь призму особистого та суспільного досвіду й культурно-історичного контексту;</p> <p>визначає взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою тексту/медіа тексту; інтегрує інформацію, надану в межах одного або кількох текстів/ медіатекстів, і позатекстову інформацію; пропонує власне тлумачення прочитаного, наводячи докази з тексту/ медіатексту, власного та суспільного досвіду;</p>

	<p>формулює висновки, пов'язуючи елементи інформації тексту/ медіатексту з позатекстовою інформацією;</p> <p>характеризує деякі особливості структури та мовного оформлення типових текстів/ медіатекстів [6 УМД 2.2]</p>	<p>формулює висновки, інтегруючи текстову інформацію з кількох текстів/ медіатекстів і позатекстову інформацію;</p> <p>визначає основні компоненти структури та мовного оформлення текстів/ медіатекстів, що належать до різних стилів і жанрів [9 УМД 2.1]</p>
Збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід	<p>аналізує емоційний стан персонажів тексту/ медіатексту, їхні вчинки, виявляючи емпатію й толерантність;</p> <p>висловлює враження від сприймання тексту/ медіатексту та пояснює його цінність для себе [6 УМД 2.3]</p>	<p>аналізує причини виникнення емоційного стану персонажів тексту/ медіатексту, коментує їхні вчинки в контексті власного й суспільного досвіду;</p> <p>висловлює враження від сприймання тексту/ медіатексту, аналізуючи його основні виражальні засоби [9 УМД 2.3]</p>
Оцінює текст	<p>висловлює та обґрунтовує простими фразами, спираючись на текст/ медіатекст і власний досвід, своє ставлення до змісту прочитаного;</p> <p>визначає цінність і корисність отриманої інформації для себе;</p> <p>зіставляє свою думку щодо основного змісту прочитаного з думками інших;</p> <p>характеризує окремі особливості структури та мовного оформлення тексту/ медіа тексту;</p> <p>порівнює окремі особливості змісту і мовного оформлення власного тексту/ медіатексту та текстів/ медіатекстів, створених іншими [6 УМД 2.4]</p>	<p>висловлює та обґрунтовує з увагою до культурно-історичного контексту своє ставлення до змісту прочитаного, спираючись на текст/ медіатекст, власний досвід та інші джерела, які вважає актуальними, надійними й достовірними;</p> <p>визначає особисту та суспільну цінність і корисність отриманої інформації;</p> <p>зіставляє свою думку щодо змісту прочитаного з думками інших, шануючи розмаїтість поглядів;</p> <p>характеризує суттєві особливості структури та мовного оформлення тексту/ медіатексту та пояснює їхню роль;</p> <p>порівнює зміст і мовне оформлення власного тексту/ медіатексту та текстів/ медіатекстів, створених іншими [6 УМД 2.4]</p>

Обирає тексти для читання	<p>обирає самостійно текст/ медіатекст відповідно до мети (для задоволення, пошуку інформації тощо), аргументуючи свій вибір простими фразами; добирає з поданого переліку потрібні джерела, які вважає надійними;</p> <p>радить іншим текст/медіатекст, спираючись на власний читацький досвід і зважаючи на їхні запити [6 УМД 2.5]</p>	<p>обирає за самостійно визначеними критеріями текст/ медіатекст відповідно до мети (для задоволення, пошуку інформації тощо), аргументує свій вибір;</p> <p>укладає перелік потрібних джерел, зважаючи на актуальність, надійність і достовірність інформації; самостійно визначає критерії добору і способи пошуку інформації;</p> <p>радить іншим текст/медіатекст, зважаючи на їхні запити та беручи до уваги соціокультурну цінність тексту/ медіатексту [6 УМД 2.5]</p>
Перетворює текстову інформацію	<p>добирає та створює ілюстрації до тексту/ медіатексту, передає графічно (схема, таблиця тощо) словесну інформацію; переказує та конспектує текст/медіа текст; передає словесно зміст графічних елементів (схеми, таблиці тощо) [6 УМД 2.6]</p>	<p>добирає та створює ілюстрації до тексту/ медіатексту, передає графічно (схема, діаграма, модель, таблиця тощо) словесну інформацію;</p> <p>узагальнює та скорочує інформацію з тексту/ медіатексту (складний план, реферат, тези тощо);</p> <p>передає словесно інформацію з кількох візуальних джерел [6 УМД 2.6]</p>
Читає творчо	<p>добирає самостійно або з допомогою інших способи творчого експериментування з текстом/ медіатекстом (змінює фінал, місце подій тощо); створює з допомогою інших елементи власного медіатексту на основі прочитаного (кадри фільму, сцени вистави, блог тощо) [6 УМД 2.7]</p>	<p>добирає самостійно способи творчого експериментування з текстом/ медіатекстом, зважаючи на власні потреби та мету (змінює персонажів, переказує текст/ медіатекст з позиції іншого оповідача, створює фанфіки, буктрейлери); створює власний медіатекст на основі прочитаного [6 УМД 2.7]</p>
<i>3. Висловлювання думок, почуттів та ставлення, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм літературної мови</i>		
Створює письмові	створює невеликий текст/ медіатекст певного типу, стилю	створює текст/ медіатекст певного типу, стилю й жанру на

висловлюванн я	й жанру на знайому тематику; пояснює письмово власну думку, спираючись на особистий досвід, зіставляє її з думками інших; пише відповідно до вивчених мовних норм; створює з допомогою або самостійно медіатексти, використовує прості форми їх презентації [6 УМД 3.1]	задану або самостійно обрану тему, використовуючи відповідні виражальні засоби; аргументує письмово власну думку, синтезуючи та оцінюючи інформацію з різних джерел; пише відповідно до мовних норм, дотримуючись основних засад академічної доброчесності (зокрема авторського права); створює самостійно медіатексти, використовує деякі форми їх презентації відповідно до мети й особливостей адресата [9 УМД 3.1]
Взаємодіє в режимі реального часу	створює в цифровому середовищі невеликі типові повідомлення/ медіатексти на знайому тематику; розміщує в захищених цифрових мережах дописи на повсякденну тематику; спілкується в захищених цифрових сервісах та соцмережах щодо проблем, пов'язаних з особистим досвідом та освітньою діяльністю, дотримуючись основ безпечної поведінки в цифровому просторі; взаємодіє онлайн з партнером або невеликою групою, яка працює над проектом, за наявності засобів візуалізації; бере участь в онлайн-дискусіях, виявляючи інтерес до інших думок, висловлених за допомогою простих фраз; обстоює толерантно власну позицію, дотримуючись етикету і зважаючи на міжкультурне розмаїття; дотримується основ безпечної поведінки в цифровому просторі, аналізує висловлені за	створює типові дописи/ медіатексти (зокрема використовуючи гіпертекстові покликання); розміщує в захищених цифрових мережах власні медіатексти, ініціюючи інших до обговорення свого творчого продукту; відповідально спілкується в цифровому середовищі для обговорення особистісних й певних соціально значущих питань; працює онлайн спільно з іншими членами групи над проектом, надає/ отримує інструкції, обґрунтовує пропозиції та просить роз'яснення задля виконання спільних завдань; бере участь в онлайн-дискусіях, розпізнає розбіжності в думках, що виникають під час онлайн- взаємодії, за умови, що співрозмовник уникає нестандартних і складних формулювань та дає час на написання відповіді; обстоює толерантно власну позицію, дотримуючись етикету, засад академічної доброчесності,

	допомогою простих фраз погляди інших, розпізнає найпростіші маніпулятивні впливи у цифровому просторі та уникає їх [6 УМД 3.2]	зважаючи на міжкультурне розмаїття; дотримується основ безпечної поведінки в цифровому просторі, розпізнає деякі вияви маніпулятивних впливів у цифровому просторі та уникає їх [9 УМД 3.2]
Редагує письмові тексти	виявляє і виправляє помилки, допущені в тексті, спираючись на засвоєні мовні норми; аналізує та вдосконалює зміст написаного, доповнює окремі його частини відповідно до теми й мети висловлювання; усуває окремі огріхи у структурі тексту [6 УМД 3.3]	розрізняє окремі типи помилок на рівні змісту, структуру та мовного оформлення; робить виправлення та пояснює їх, спираючись на засвоєні норми, пояснює переваги та недоліки різних варіантів написаного; аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми й мети висловлювання; усуває огріхи у структурі тексту, враховуючи стилістичні та жанрові особливості тексту [9 УМД 3.3]
<i>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, їх аналіз</i>		
Досліджує мовні явища	виділяє окремі мовні одиниці в мовленні; зіставляє їх на основі певних характеристик; спостерігає за змінами мовних одиниць та виявляє взаємозв'язки між ними, пояснює очевидні закономірності функціонування мовних одиниць у тексті; пояснює значення словосполучень і простих фраз з урахуванням контексту, їх граматичної форми та ролі в реченні; спостерігає за окремими мовними явищами в мовленні [6 УМД 4.1]	розрізняє мовні одиниці різних рівнів на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні; виявляє системні міжрівневі взаємозв'язки між ними, типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень; виявляє системність мовних явищ; пояснює прості речення з урахуванням контексту, їх граматичної форми та ролі в реченні; пояснює причини окремих мовних явищ у мовленні [9 УМД 4.1]

<p>Використовує знання з мови у мовленнєвій творчості</p>	<p>створює прості відгуки на твори мистецтва, описи за картиною, розповідає про власні враження від певних фактів, подій, творчо використовуючи мовні засоби, обираючи з-поміж запропонованих варіантів нестандартні рішення; порівнює характерні риси свого мовлення і мовлення інших, обирає й використовує мовні засоби для формування власного стилю мовлення; створює постери, відео тощо на мовні теми з метою самовираження; пропонує різні варіанти мовних засобів для створення повідомлень у типових комунікативних ситуаціях [6 УМД 4.2]</p>	<p>імпровізує з текстом, стилізує, діючи без настанови на кінцевий результат; досліджує власне мовлення, аналізує основні риси авторського стилю тексту/ медіа тексту; створює індивідуальні та групові проекти з метою вдосконалення власного і чужого мовлення, доцільно використовує їх для створення текстів/ медіатекстів різних типів, стилів і жанрів [9 УМД 4.2]</p>
---	--	---

ВИМОГИ

до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта)

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7-9 класи
<p><i>1. Сприйняття інформації, висловленої іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, та критичне оцінювання інформації</i></p>		
Сприймає усну інформацію	розуміє в загальних рисах зміст короткої простої розмови, якщо мовлення дуже чітке й повільне; розуміє основний зміст коротких, чітких, простих повідомлень та оголошень; розуміє та виділяє основну інформацію щодо повсякденних передбачуваних питань, представлену у вигляді коротких аудіозаписів, якщо мовлення чітке й повільне [6 ІНО 1.1]	розуміє достатньо, щоб задовольнити невідкладні потреби, якщо мовлення чітке й повільне; стежить за основним змістом демонстрації або презентації на знайому передбачувану тему, якщо мовлення повільне, чітке, просте й підкріплене наочною [9 ІНО 1.1]
Критично оцінює усну інформацію	виявляє основні ідеї у простому усному висловлюванні у передбачуваній ситуації (напр., на екскурсії), якщо мовлення дуже повільне й чітке з тривалими паузами час від часу; розуміє важливі моменти розповіді і стежить за сюжетом, якщо мовлення чітке й повільне [6 ІНО 1.2]	визначає головну думку усного висловлювання, у якому висвітлюються події, надзвичайні ситуації тощо, якщо мовлення чітке й повільне; визначає в загальних рисах тему дискусії, якщо мовлення чітке й повільне [9 ІНО 1.2]
Використовує ефективні стратегії сприймання усної інформації	здогадується про значення незнайомого слова з контексту або з опорою на ілюстрацію, якщо усна інформація проста і стосується конкретної повсякденної тематики [6 ІНО 1.3]	використовує власний мовний досвід для розуміння значення незнайомих слів у виразах, що вживаються у повсякденних контекстах [9 ІНО 1.3]

<i>2. Розуміння прочитаних іноземних текстів різних видів для здобуття інформації або для задоволення, використання прочитаної інформації та її критичне оцінювання</i>		
Сприймає письмовий текст	розуміє короткі прості тексти, побудовані на основі широковживаного мовного матеріалу, зокрема інтернаціональну лексику; розуміє основну думку короткого тексту, який розповідає про подію, що відбувається за передбачуваним сценарієм, якщо інформацію викладено чітко, простими мовними засобами [6 ІНО 2.1]	розуміє короткі прості тексти на знайомі теми конкретного типу, побудовані на основі широковживаного мовного матеріалу, пов'язаного з побутом і навчанням; розуміє достатньо для того, щоб читати короткі, прості історії та комікси на основі знайомих конкретних ситуацій із часто вживаними в повсякденному спілкуванні мовними засобами [9 ІНО 2.1]
Аналізує прочитану інформацію	встановлює послідовність подій/ фактів у короткому описі чи розповіді на теми, що стосуються повсякденної діяльності, якщо в них використано простий мовний інвентар і відсутні непередбачувані деталі; знаходить конкретну передбачувану інформацію у простому повсякденному матеріалі [6 ІНО 2.2]	аналізує короткий фактологічний опис чи розповідь на теми, що стосуються повсякденної діяльності, якщо в них використано простий мовний інвентар; знаходить потрібну інформацію у практичних, конкретних передбачуваних текстах, якщо в них використано простий мовний інвентар [9 ІНО 2.2]
Використовує ефективні стратегії сприймання письмового тексту	використовує числа, дати, імена, власні назви для визначення тематики письмового тексту; здогадується про значення незнайомого слова з контексту або з опорою на ілюстрацію, якщо письмовий текст простий та стосується конкретної повсякденної тематики [6 ІНО 2.3]	використовує формат, зовнішні ознаки письмового тексту для визначення його типу; використовує власний мовний досвід для розуміння значення незнайомих слів у виразах, що вживаються у повсякденних контекстах [9 ІНО 2.3]
<i>3. Надання інформації, висловлювання думок, почуттів та ставлення іноземною мовою, взаємодія з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу засобами іноземної мови</i>		

Здійснює усну взаємодію	легко спілкується в реальних та умовних комунікативних ситуаціях, в разі необхідності – з допомогою співрозмовника; веде прості повсякденні розмови без надмірних зусиль; ставить запитання і відповідає на запитання, обмінюється думками та інформацією на близькі/знайомі теми у передбачуваних повсякденних ситуаціях [6 ІНО 3.1]	легко спілкується в реальних та умовних комунікативних ситуаціях; веде повсякденні розмови без надмірних зусиль; ставить запитання і відповідає на запитання, обмінюється думками та інформацією у передбачуваних повсякденних ситуаціях [9 ІНО 3.1]
Використовує ефективні стратегії для здійснення усної взаємодії	ініціює, підтримує і завершує коротку розмову; підтверджує розуміння або сигналізує про труднощі розуміння під час розмови [6 ІНО 3.2]	обирає способи, щоб розпочати, підтримати та завершити розмову; просить повторити або пояснити ключові слова та фрази, які виявилися незрозумілими [9 ІНО 3.2]
Усно висловлює власні думки, почуття, ставлення та позиції	описує або представляє людей, розпорядок дня, смаки та уподобання у вигляді короткого зв'язного висловлювання, побудованого з простих фраз та речень; висловлює, за потреби повільно, власну думку, використовуючи прості мовні засоби [6 ІНО 3.3]	описує або представляє людей, розпорядок дня, смаки та уподобання у вигляді короткого зв'язного висловлювання; пояснює, що подобається і не подобається, чому надає перевагу; робить прості, прямі порівняння, аргументуючи свою думку [9 ІНО 3.3]
Використовує ефективні стратегії побудови усного висловлювання	виокремлює відповідний набір фраз із власного мовного і мовленнєвого досвіду для побудови усного висловлювання [6 ІНО 3.4]	планує зміст власного усного висловлювання, добираючи відповідні мовні та мовленнєві засоби [9 ІНО 3.4]
Здійснює письмову взаємодію	пише особисті листи й записки, пов'язані зі сферою нагальних потреб;	пише особисті листи й записки, пов'язані зі сферою нагальних потреб;

	повідомляє особисту стандартну інформацію, напр., у короткому листі чи електронному повідомленні, представляючи себе [6 ІНО 3.5]	обмінюється інформацією через текстові повідомлення (SMS), електронні або традиційні короткі листи, відповідаючи на питання особи, з якою спілкується [9 ІНО 3.5]
Використовує ефективні стратегії здійснення писемної взаємодії	ініціює, підтримує і завершує писемну взаємодію; підтверджує розуміння або сигналізує про труднощі розуміння під час писемної взаємодії [6 ІНО 3.6]	обирає способи, щоб розпочати, підтримати та завершити писемну взаємодію; просить пояснити ключові слова і фрази, які виявилися незрозумілими ході під час писемної взаємодії [9 ІНО 3.6]
Висловлює свої думки, почуття, ставлення та позиції письмово	пише низку простих фраз і речень про свою родину, житлові умови, освіту, поєднаних простими словами-зв'язками [6 ІНО 3.7]	пише низку простих фраз і речень, поєднаних простими словами-зв'язками; пише прості тексти на знайомі теми, які входять до сфери інтересів, поєднує речення словами-зв'язками [9 ІНО 3.7]
Використовує ефективні стратегії побудови писемного висловлювання	виокремлює відповідний набір фраз із власного мовного і мовленнєвого досвіду для побудови писемного висловлювання [6 ІНО 3.8]	планує зміст власного писемного висловлювання, добираючи відповідні мовні і мовленнєві засоби [9 ІНО 3.8]

Додаток 4
до Державного стандарту

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з математичної освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7-9 класи
<i>1. Виокремлення проблем і дослідження ситуацій, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів</i>		
Розпізнає серед ситуацій з повсякденного життя ті, що розв'язуються математичними методами	розпізнає серед життєвих ситуацій ті, що вирішуються математичними методами, виділяє аналогічні ситуації [6 MAO 1.1]	розпізнає серед життєвих ситуацій ті, що вирішуються математичними методами; виділяє і описує сукупність ситуацій, для вирішення яких можна застосувати ті самі методи [9 MAO 1.1]
Досліджує, аналізує, дані та зв'язки між ними, оцінює їх достовірність та доцільність використання	аналізує проблемну ситуацію; зчитує дані, оцінює достовірність даних, аналізує дані, описує зв'язки між ними; записує дані у різних формах; відбирає дані, потрібні для вирішення проблеми [6 MAO 1.2]	аналізує проблемну ситуацію, використовуючи різноманітні інформаційні джерела, розпізнає дезінформацію, неповну інформацію, маніпулювання даними; зчитує та інтерпретує дані, оцінює достовірність даних, аналізує, систематизує пов'язані між собою дані; записує дані у різних формах; відбирає дані, потрібні для вирішення проблем різного рівня складності [9 MAO 1.2]
Прогнозує результат розв'язання проблемної ситуації	прогнозує форму представлення результату розв'язання проблемної ситуації та його межі [6 MAO 1.3]	прогнозує можливість кількох результатів розв'язання проблемної ситуації, форму їх представлення, точність та межі [9 MAO 1.3]
<i>2. Моделювання процесів і ситуацій, розроблення стратегій, планів дій для розв'язання проблемних ситуацій</i>		

<p>Сприймає і перетворює інформацію математичного змісту</p>	<p>шукає, відбирає, впорядковує, зберігає, видозмінює звукову, текстову, графічну інформацію математичного змісту, зокрема в цифрових середовищах; представляє та поширює інформацію математичного змісту з використанням різних засобів, зокрема цифрових; перетворює інформацію математичного змісту різними способами у різні форми [6 MAO 2.1]</p>	<p>шукає і опрацьовує інформацію математичного змісту, визначає повноту і надійність джерел, використовує обчислювальні та графічні можливості спеціалізованого програмного забезпечення для систематизації й інтерпретації даних і побудови допоміжних моделей; представляє і поширює інформацію математичного змісту з використанням різних засобів, зокрема цифрових, висловлює власні судження; використовує визначений спектр цифрових технологій та засобів комунікації для взаємодії, застосовує усталені практики цитування та посилання; перетворює інформацію математичного змісту різними способами у різні форми, зокрема використовуючи інформаційно-комунікаційні технології [9 MAO 2.1]</p>
<p>Розробляє стратегії розв'язання проблемних ситуацій</p>	<p>обирає способи та розробляє план необхідних дій для вирішення проблемної ситуації; продукує нові ідеї щодо розв'язання проблем, розглядає ідеї з різних поглядів [6 MAO 2.2]</p>	<p>шукає підходи та розробляє стратегії вирішення проблемної ситуації; використовує різноманітні підходи для продукування нових ідей [9 MAO 2.2]</p>

Створює математичну модель проблемної ситуації	визначає компоненти проблемної ситуації та взаємозв'язки між ними, їх повноту, представляє їх у вигляді, придатному для розв'язання математичними методами; зв'язує абстрактне та конкретне; будує математичну модель проблемної ситуації, використовуючи визначений математичний апарат [6 MAO 2.3]	визначає компоненти проблемної ситуації та взаємозв'язки між ними, їх повноту, представляє їх у вигляді, придатному для розв'язання математичними методами, відшукує додаткові дані для вдосконалення моделі; здійснює перехід від абстрактного до конкретного і навпаки; будує математичну модель проблемної ситуації, доречно добирає математичний апарат для побудови моделі [9 MAO 2.3]
Представляє результати вирішення проблемної ситуації та конструктивно обговорює їх	формулює та відображає у зручній для сприйняття формі результати розв'язання проблемної ситуації, зокрема з використанням визначених цифрових технологій; презентує результати розв'язання проблемної ситуації, аргументує їх [6 MAO 2.4]	формулює та відображає у зручній формі результати розв'язання проблемної ситуації, зокрема з використанням широкого спектру цифрових технологій; обґрунтовано презентує результати вирішення проблемної ситуації, розпізнає сильні і слабкі аргументи, формулює контраргументи, висловлює ідеї, пов'язані з новим розумінням проблемної ситуації [9 MAO 2.4]
3. Критичне оцінювання процесу та результату розв'язання проблемних ситуацій		
Оцінює дані проблемної ситуації, необхідні і достатні для її розв'язання	оцінює повноту даних для розв'язання проблемної ситуації, вказує на їх недостатність чи надлишковість [6 MAO 3.1]	прогнозує результат розв'язання проблемної ситуації залежно від зміни наявних даних [9 MAO 3.1]

Критично оцінює спосіб розв'язання та різні моделі проблемної ситуації, обирає раціональний шлях її вирішення	оцінює різні способи розв'язання та різні моделі проблемної ситуації, пов'язані з ними припущення та обмеження, необхідні ресурси, аналізує спільні та відмінні риси цих способів, обирає найзручніший; добирає математичну модель до стандартної ситуації [6 МАО 3.2]	оцінює різні способи розв'язання та різні моделі проблемної ситуації, пов'язані з ними припущення та обмеження, необхідні ресурси, аналізує спільні та відмінні риси цих способів, обирає найбільш раціональний; коригує спосіб розв'язання проблемної ситуації; добирає математичну модель до стандартної ситуації, комбінує математичні моделі для розв'язання складної проблемної ситуації [9 МАО 3.2]
Критично оцінює результати вирішення проблемної ситуації; виявляє та виправляє помилки	оцінює правильність та точність вирішення проблемної ситуації, виявляє та виправляє помилки, інтерпретує математичний результат у відповідному контексті [6 МАО 3.3]	оцінює правильність та точність вирішення проблемної ситуації, виявляє та виправляє помилки, інтерпретує математичний результат у різних контекстах; прогнозує та оцінює наслідки можливих результатів розв'язання проблеми [9 МАО 3.3]
<i>4. Розвиток математичного мислення для пізнання і перетворення дійсності, володіння математичною мовою</i>		
Мислить математично	визначає та описує зв'язки між математичними об'єктами; зв'язує різні елементи математичних знань і умінь, робить висновки; описує хід своїх міркувань, підкріплює свою думку аргументами; формулює припущення і досліджує їх істинність; визначає прогалини у власних математичних знаннях і вміннях та усуває їх [6 МАО 4.1]	визначає, описує та аналізує зв'язки між математичними об'єктами; зв'язує різні елементи математичних знань і умінь, узагальнює їх, робить висновки; обґрунтовано пояснює хід своїх міркувань, аналізує і оцінює доказовість аргументів у своїх твердженнях і судженнях інших, враховує різні думки; формулює припущення і досліджує їх істинність різними способами; визначає прогалини у власних математичних знаннях і вміннях та усуває їх [9 МАО 4.1]

<p>Застосовує математичні поняття, факти, структури та процедури для вирішення проблемних ситуацій</p>	<p>використовує математичні поняття, факти, алгоритми, структури, процедури й міркування для вирішення проблемних ситуацій й одержання висновків; виконує операції з математичними об'єктами, будує діаграми, графіки й геометричні конструкції; використовує різні форми представлення інформації; використовує приладдя та комп'ютерні технології для знаходження результатів [6 MAO 4.2]</p>	<p>доцільно добирає математичні поняття, факти, алгоритми, структури, процедури й міркування для вирішення проблемних ситуацій й одержання висновків, переносить знання з одного контексту на інший; виконує операції з математичними об'єктами, будує діаграми, графіки й геометричні конструкції;. використовує різні форми представлення інформації, здійснює переходи між ними в процесі вирішення проблемної ситуації; використовує приладдя та комп'ютерні технології для знаходження результатів [6 MAO 4.2]</p>
<p>Володіє математичною мовою, ефективно використовує її</p>	<p>доречно формулює, використовує математичні поняття, факти і процедури, аргументовано пояснює їх; використовує математичну нотацію, у тому числі в електронній формі, правильно її озвучує; доцільно та правильно вживає у мовленні математичну термінологію та символіку; висловлюється точно і лаконічно [6 MAO 4.3]; [9 MAO 4.3]</p>	

Додаток 5
до Державного стандарту

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з природничої освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7-9 класи
<i>1. Відкриття світу природи, набуття досвіду її дослідження, пошук відповідей на запитання, спостереження за навколишнім світом, експериментування та створення навчальних моделей, вияв допитливості та отримання радості від пізнання природи</i>		
Виявляє і формулює проблеми дослідження	розпізнає із запропонованих такі проблеми, які можна розв'язати у дослідницький спосіб [6 ПРО 1.1]	аргументовано обирає проблеми, які можна розв'язати у дослідницький спосіб; аналізує комплексні проблеми, виділяє їх складники [9 ПРО 1.1]
Визначає мету дослідження і висуває гіпотезу	формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб гіпотезу відповідно до запропонованої мети [6 ПРО 1.2]	формулює мету та висуває гіпотезу дослідження відповідно до проблеми [9 ПРО 1.2]
Планує дослідження	пропонує етапи дослідження і складає його план самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб [6 ПРО 1.3]	визначає етапи дослідження; складає план дослідження самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб [9 ПРО 1.3]
Спостерігає, експериментує, моделює	проводить самостійно, в групі або з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження і досліди, використовуючи запропоноване обладнання; використовує моделювання в простих формах; фіксує дані дослідження у запропонований спосіб; дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень [6 ПРО 1.4]	проводить дослідження, використовуючи самостійно обране обладнання; досліджує об'єкти і явища у тому числі з допомогою їхніх моделей; обирає форму фіксування даних дослідження із запропонованих; дотримується правил безпеки життєдіяльності під час дослідження і обґрунтовує їх [9 ПРО 1.4]
Аналізує та	формулює самостійно або з	аналізує і визначає вірогідність

обґрунтовує результати дослідження, формулює висновки	допомогою вчителя чи інших осіб, висновки щодо досягнення мети дослідження за отриманими результатами [6 ПРО 1.5]	одержаних результатів дослідження за наданими критеріями; формулює висновки щодо підтвердження/спростування гіпотези відповідно до мети дослідження [9 ПРО 1.5]
Здійснює самоаналіз дослідницької діяльності	пояснює, яким чином удалося досягти мети дослідження, або визначає чинники, які завадили досягненню мети; виявляє ставлення до дослідження природи [6 ПРО 1.6]	аналізує доцільність визначених етапів та складеного плану дослідження, чинників, які вплинули на досягнення / не досягнення мети; оцінює ступінь задоволеності від дослідження природи [9 ПРО 1.6]
<i>2. Опрацювання та систематизація інформації природничого змісту та представлення її у різних формах</i>		
Знаходить інформацію, оцінює та систематизує її	здобуває самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, використовуючи різні джерела і засоби пошуку інформації; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел; відрізняє факти від суджень, висловлює на основі доказів власні судження щодо інформації природничого змісту [6 ПРО 2.1]	розрізняє наукові факти та інтерпретує їх, відрізняє факти від їх інтерпретації; обґрунтовує, що в інформації є достовірним, а що потребує доказів, відрізняє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб аргументи, що ґрунтуються на наукових доказах від псевдонаукових; систематизує інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел, досліджує різні точки зору [9 ПРО 2.1]
Перетворює інформацію з однієї форми в іншу	відрізняє різні погляди на проблему, визначає головне в інформації; робить висновки самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб щодо суті описаних об'єктів і явищ природи; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту в різних формах [6 ПРО 2.2]	перетворює інформацію природничого змісту і представляє її у різних формах, використовуючи у тому числі цифрові інструменти та технології; інтерпретує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб наукові дані природничого змісту, подані в різний спосіб [9 ПРО 2.2]

<i>3. Усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, розуміння взаємозв'язків її об'єктів та явищ, пояснення ролі природничих наук і техніки в житті людини, поведінка у довкіллі задля сталого розвитку</i>		
Усвідомлює розмаїття природи	пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб властивості об'єктів природи, природні явища і процеси; складає й обґрунтовує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб відповідні прогнози щодо різних природних явищ і процесів [6 ПРО 3.1]	характеризує самостійно властивості об'єктів природи; пояснює самостійно природні явища і процеси, використовуючи наукову термінологію; обґрунтовує самостійно перебіг природних і явищ і процесів [9 ПРО 3.1]
Класифікує об'єкти і явища природи	розпізнає спільні та відмінні ознаки явищ природи і процесів; використовує запропоновані ознаки для класифікації об'єктів природи [6 ПРО 3.2]	добирає самостійно ознаки для класифікації об'єктів природи, природних і технологічних явищ та процесів [9 ПРО 3.2]
Виявляє взаємозв'язки у природі та враховує їх у своїй діяльності	усвідомлює себе частиною довкілля; пояснює зміни об'єктів природи, зокрема під впливом діяльності людини; вирізняє причиново-наслідкові зв'язки, використовує уявлення про взаємозв'язки у природі задля піклування про природне середовище [6 ПРО 3.3]	установлює самостійно причиново-наслідкові зв'язки між певними природними явищами, технологічними процесами та їх наслідками; використовує знання про взаємозв'язки у природі і враховує їх у своїй діяльності [9 ПРО 3.3]
Усвідомлює цінність природничих наук, техніки і технологій	визначає самостійно та/або в співпраці з іншими роль природничих наук, техніки і технологій в житті людини [6 ПРО 3.4]	обґрунтовує самостійно значення природничих наук, техніки і технологій задля сталого розвитку суспільства [9 ПРО 3.4]
Діє у довкіллі, розуміючи наслідки власної поведінки	виробляє та обґрунтовує правила відповідальної поведінки в довкіллі, враховуючи економічні й екологічні наслідки; здійснює самооцінку власної діяльності у природі, застосовує морально-етичні норми до процесів	пояснює та обирає самостійно способи уникнення ризиків негативного антропічного впливу на довкілля; приймає рішення щодо власної діяльності у природі, враховуючи етичні, правові, екологічні, суспільні наслідки; піклується про довкілля,

	<p>споживання і природокористування; описує способи подовження терміну використання ресурсів [6 ПРО 3.5]</p>	<p>послугуючись загальнолюдськими чеснотами; розраховує самостійно орієнтовні витрати природних ресурсів, що використовуються людиною/родиною/спільнотою, та пропонує способи оптимізації їх [9 ПРО 3.5]</p>
<p><i>4. Критичне оцінювання проблем природничого змісту, використання набутого досвіду для їх розв'язання</i></p>		
<p>Визначає проблему через співвіднесення нових фактів із попереднім досвідом</p>	<p>розпізнає проблему в запропонованій ситуації, ставить проблемні запитання; Діє на основі набутих знань і досвіду з урахуванням наслідків цих дій [6 ПРО 4.1]</p>	<p>самостійно формулює проблему як пізнавальну ситуацію і представляє її різними способами (вербально, у вигляді малюнка/схеми/формули тощо); Інтерпретує самостійно деякі комплексні проблеми як сукупність простіших [9 ПРО 4.1]</p>
<p>Критично оцінює проблему та ресурси щодо її розв'язання</p>	<p>визначає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб спосіб отримання даних щодо проблеми та ресурси, необхідні для її розв'язання; оцінює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб ризики, пов'язані з використанням запропонованих ресурсів [6 ПРО 4.2]</p>	<p>аргументує власну думку, розрізняє причину і наслідок; оцінює самостійно ризики, пов'язані з використанням обраних ресурсів; аналізує самостійно вірогідність даних та надійність джерел інформації задля розв'язання проблеми природничого змісту [9 ПРО 4.2]</p>
<p>Розв'язує проблеми, використовуючи надбання науки</p>	<p>усвідомлює, що наукові знання розвиваються і змінюються з часом; використовує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб набуті знання природничого змісту для розв'язання типових проблем; використовує, відповідно до проблеми, алгоритмічні/евристичні методи її розв'язання [6 ПРО 4.3]</p>	<p>робить самостійно висновки щодо використання надбань науки, втілених у техніці і технологіях, задля розв'язання проблем природничого змісту; розуміє існування розбіжностей у різних наукових поясненнях певних природних явищ і технологічних процесів [9 ПРО 4.3]</p>

Генерує нові ідеї для розв'язання проблем природничого змісту	пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб ідеї/способи розв'язання проблем природничого змісту [6 ПРО 4.4]	вибирає самостійно сценарії розв'язання проблем природничого змісту із запропонованих або пропонує власні; пояснює самостійно переваги й недоліки способів розв'язання проблеми природничого змісту [9 ПРО 4.4]
---	---	--

Додаток 6
до Державного стандарту

ВИМОГИ

до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з технологічної освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності</i>		
Проектує особистісно і соціально значущий продукт	виявляє проблему та обирає об'єкт проектування для її вирішення, пояснює свій вибір; планує роботу з вирішення проблеми з допомогою вчителя чи інших осіб; формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб мету проектно-технологічної діяльності; здійснює маркетингові дослідження та пошук інформації про об'єкт проектування, зокрема з використанням цифрових пристроїв [6 ТЕО 1.1] ;	обґрунтовує виявлену проблему та обирає об'єкт проектування для її вирішення, зокрема відповідно до технічних інтересів та професійних намірів; планує роботу з вирішення проблеми відповідно до етапів проектно-технологічної діяльності; формулює мету проектно-технологічної діяльності і визначає стратегію її досягнення; прогнозує соціально-економічні наслідки своїх технічних рішень у межах проекту; здійснює маркетингові дослідження, пошук та аналіз інформації про об'єкт проектування; представляє опрацьовану текстову інформацію в графічних зображеннях і навпаки [9 ТЕО 1.1] ;
	моделює об'єкт проектування: генерує, відображає й удосконалює проектні ідеї з використанням запропонованих творчих методів і графічних засобів;	моделює об'єкт проектування з використанням різних засобів, зокрема цифрових пристроїв; обирає й застосовує творчі методи генерування і відображення проектних ідей;

	<p>конструює об'єкт проектування: читає і використовує графічні зображення; орієнтується в доборі матеріалів, визначає їх кількість і вартість; визначає послідовність технологічних операцій для реалізації спроектованого продукту [6 ТЕО 1.1]</p>	<p>здійснює технічне конструювання об'єкта проектування; виконує кресленик, зокрема з використанням комп'ютерної графіки; обґрунтовує добір матеріалів, розраховує їх кількість і вартість; самостійно визначає послідовність технологічних операцій/ індивідуальний план реалізації спроектованого продукту [9 ТЕО 1.1]</p>
<p>Реалізовує спроектований продукт за визначеною технологічною послідовністю</p>	<p>організовує роботу для послідовного виготовлення самостійно або спільно з іншими спроектованого продукту; застосовує технології обробки різних матеріалів з використанням відповідних ручних, механічних та електричних інструментів; розраховує час на виконання технологічних операцій; оцінює ризики, пов'язані з виготовленням спроектованого продукту; демонструє у роботі зосередженість, акуратність, обережність, відповідальність; визначає власні помилки і навчається завдяки їм [6 ТЕО 1.2]</p>	<p>реалізовує спроектований продукт за визначеною послідовністю, вносить зміни в разі потреби; застосовує знання природничих освітніх галузей у різних видах технологічної діяльності; розраховує і розподіляє час на реалізацію спроектованої технологічної послідовності/ індивідуального плану; використовує незаплановані способи виготовлення продукту, оцінюючи можливі ризики; керує емоціями, пояснює способи налаштування себе на технологічну діяльність; розповідає власні професійні інтереси, хист і таланти у сфері техніки і технологій [9 ТЕО 1.2]</p>

<p>Оцінює та презентує результати проектно-технологічної діяльності</p>	<p>оцінює результат проектно-технологічної діяльності на основі заданих критеріїв; визначає продуктивність власної проектно-технологічної діяльності; презентує результати власної/спільної проектно-технологічної діяльності, зокрема з використанням цифрових пристроїв; пояснює, як емоції можуть заважати або допомагати під час створення продукту та його презентації; аргументує добір доказів на підтримку головної ідеї презентації, пояснює джерела інформації; виявляє повагу до власних результатів проектно-технологічної діяльності та інших; відстежує власний навчальний поступ, аналізує набутий освітній досвід як стимул для подальших досягнень; планує подальшу проектно-технологічну діяльність на основі власних технічних інтересів [6 ТЕО 1.3]</p>	<p>оцінює процес і результати проектно-технологічної діяльності на основі визначених критеріїв, аналізу матеріалів портфоліо, аргументованої критики експертів; визначає продуктивність власної або спільної проектно-технологічної діяльності; використовує вербальні і невербальні комунікації для презентації результатів проектно-технологічної діяльності, зокрема цифрові пристрої; обирає одну із стратегій, яка допомагає справлятися з негативними емоціями під час публічного виступу; аналізує й оцінює доказовість і вагу аргументів в своїх твердженнях і судженнях інших; виявляє повагу до авторських прав розробників, раціоналізаторів, винахідників та інших; визнає успіхи й помилки, відстоює та цінує власні/спільні досягнення; аналізує набутий досвід проектно-технологічної діяльності, зіставляє його з власними мотивами, інтересами, можливостями та професійними намірами; об'єктивно обирає подальший освітній та професійний шлях [9 ТЕО 1.3]</p>
<p><i>2. Творче застосування традиційних та сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва</i></p>		
<p>Ідентифікує види декоративно-ужиткового</p>	<p>розрізняє твори декоративно-ужиткового мистецтва, називає творців; знаходить, аналізує та доцільно</p>	<p>аналізує традиції і сучасні тенденції в декоративно-ужитковому мистецтві; розпізнає маніпуляції мас-медіа</p>

<p>мистецтва</p>	<p>поширює інформацію про види декоративно-прикладного мистецтва, зокрема в цифрових середовищах; визначає ознаки автентичних виробів декоративно-ужиткового мистецтва; пояснює важливість правильного збереження автентичних творів декоративно-ужиткового мистецтва; обґрунтовує значення декоративно-ужиткового мистецтва у повсякденному житті, суспільстві і сфері виробництва [6 ТЕО 2.1]</p>	<p>щодо декоративно-ужиткового мистецтва; використовує кілька джерел інформації і визначає достовірність інформації, яка в них; ідентифікує та порівнює ознаки різних видів декоративно-ужиткового мистецтва за етнографічними регіонами України; характеризує декоративно-ужиткове мистецтво як засіб комунікації між поколіннями і людьми різних національних культур; ідентифікує себе творцем культури рідного народу через власноруч створені вироби декоративно-ужиткового мистецтва [9 ТЕО 2.1]</p>
<p>Застосовує традиційні та сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва</p>	<p>самостійно створює виріб в етностилі; використовує ідеї декоративно-ужиткового мистецтва для власної творчості; застосовує традиційні та сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва; виявляє ініціативність і наполегливість, партнерську взаємодію у процесі створення виробу в етностилі; вивчає можливості реалізації створених виробів в етностилі [6 ТЕО 2.2]</p>	<p>ефективно використовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва для створення предметного середовища в етностилі; застосовує традиційні та сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва з врахуванням естетичних та функціональних вимог; пропонує способи покращення спільної діяльності у процесі створення предметного середовища в етностилі; вивчає можливості реалізації створених виробів в етностилі, зокрема з використанням цифрових пристроїв [9 ТЕО 2.2]</p>
<p><i>3. Ефективне використання техніки та матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу</i></p>		

Розраховує ризики витрати і	оцінює користь і небезпеку технічного прогресу для навколишнього середовища; визначає види матеріалів за їх властивостями, зокрема для користі власного здоров'я та здоров'я близьких; оперує вартістю основних видів матеріалів та техніки; враховує економне використання грошей у створенні виробів та побуті [6 ТЕО 3.1]	аналізує вартісні показники новітніх матеріалів і техніки та пояснює їх динаміку; доцільно використовує матеріали для формування якості життєвого простору; раціонально замінює матеріали, обґрунтовано змінює конструкцію продукту або завдання проекту відповідно до одержаних розрахунків витрат; оперує витратами під час створення продукту [9 ТЕО 3.1]
Ощадно використовує матеріали	ощадно використовує матеріали, зокрема вторинні матеріальні ресурси; аргументує закінченість природних ресурсів; бере на себе відповідальність за збереження довкілля, зокрема за сортування відходів; робить висновки щодо нових ідей з використанням матеріалів на основі логічного мислення, власного досвіду, різних видів інформації;	ощадно використовує для реалізації своїх задумів широкий спектр матеріалів, зокрема вторинні матеріальні ресурси; досліджує проблеми утилізації відходів та повторного використання матеріальних ресурсів, зокрема шляхом виконання STEM-проектів; пропонує ідеї розвитку бізнесу на основі переробки відходів та намагається ініціювати їх реалізацію в навчальних проектах
	читає і застосовує інформацію, зазначену на упаковках харчових продуктів, етикетках одягу тощо [6 ТЕО 3.2]	використовує інформацію про екологічні види матеріалів для покращення якості життя [9 ТЕО 3.2]
<i>4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших людей</i>		
Організовує власну діяльність у побуті	планує власну діяльність у побуті відповідно до своїх потреб та потреб інших; удосконалює свій життєвий простір, готуючи корисні страви, створюючи власний стиль в одязі та інтер'єрі [6 ТЕО 4.1]	організовує власну діяльність відповідно до життєвих потреб та намірів; пропонує ідеї та їх реалізацію в організації/ створенні власного життєвого простору, добробуту; застосовує основи дизайну в інтер'єрі власного житла; обґрунтовує розвиток власних інтересів, ефективність партнерської взаємодії,

		наполегливу працю як чинники успішної кар'єри [9 ТЕО 4.1]
Вирішує практичні завдання побути	у класифікує види побутової техніки відповідно до її практичного використання, пропонує ідеї та способи їх реалізації щодо вирішення побутових проблем; орієнтується в технічній інформації на упаковках окремих технічних засобів, інструкціях з їх використання; ефективно використовує побутову техніку, пояснює загальні принципи її роботи відповідно до призначення і технічних вимог [6 ТЕО 4.2]	вивчає і застосовує різні види техніки як засіб покращення життєвого середовища, намагається вдосконалити технічні пристрої або інші речі побуту; використовує різні інформаційні ресурси для оцінювання надійності технічних пристроїв; розпізнає дезінформацію, маніпулювання, зокрема в рекламі на упаковках; налагоджує побутову техніку з використанням інструкцій; прогнозує ризики неправильного використання технічного обладнання [9 ТЕО 4.2]
Дотримується безпеки праці	дотримується безпечних прийомів роботи та гігієни під час проектно-технологічної діяльності; дотримується правил використання технічних пристроїв, різних матеріалів у побутових умовах [6 ТЕО 4.3]	дотримується технологічних вимог під час роботи ручними/ механічними/ електричними інструментами, побутовою технікою; працює на робочому місці потрібним інструментом та обладнанням з урахуванням вимог безпеки і гігієни; керується в роботі інструкціями з безпечної експлуатації технічних пристроїв [9 ТЕО 4.3]

Додаток 7
до Державного стандарту

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Пошук, подання, перетворення, аналіз, узагальнення та систематизація даних, критичне оцінювання інформації для розв'язання життєвих проблем</i>		
Досліджує та оцінює вплив ІТ на своє життя, навколишній світ і розвиток	<p>пояснює призначення та використовує цифрові пристрої та технології для забезпечення інформаційних процесів у повсякденному житті та навчальній діяльності;</p> <p>обґрунтовує доцільність використання цифрових пристроїв та/ чи інформаційних технологій для розв'язання задачі;</p> <p>спілкується і висловлює власну думку на тему сучасних інформаційних технологій та їх місця у суспільстві з використанням відповідної термінології;</p> <p>розпізнає й описує поширення цифрових інновацій у суспільстві [6 ІФО 1.1]</p>	<p>визначає власні інформаційні потреби;</p> <p>аналізує інформаційні системи та їх компоненти, описує й порівнює їх функціонування;</p> <p>розпізнає задачі, для розв'язання яких доцільно використовувати засоби інформаційних технологій та/ чи програмування;</p> <p>проводить аналогії та знаходить приклади використання базових понять інформатики в інших предметних галузях;</p> <p>описує роль інформаційних технологій у розвитку суспільства, для саморозвитку та навчання;</p> <p>планує та реалізовує інноваційні ідеї у сфері та/ чи засобами інформаційних технологій [9 ІФО 1.1]</p>
Знаходить, збирає, зберігає, представляє, перетворює, структурує, аналізує та узагальнює дані різних типів	<p>визначає потребу в отриманні даних, збирає та зберігає дані, застосовуючи різні пристрої та технології;</p> <p>формулює різні типи запитів для пошуку необхідної інформації;</p> <p>представляє дані, створюючи схеми та діаграми, з</p>	<p>класифікує, обирає та застосовує дані різних типів для розв'язання життєвих задач, оцінюючи їх доцільність та надійність джерел їх отримання;</p> <p>застосовує різні стратегії пошуку інформації;</p> <p>пояснює сутність кодування та виконує його відповідно до</p>

	<p>виконанням необхідних проміжних перетворень; пояснює організаційні схеми систем реального та віртуального світу;</p> <p>аналізує дані для підтримки чи спростування твердження [6 ІФО 1.2]</p>	<p>окреслених правил, усвідомлюючи наслідки можливої втрати даних;</p> <p>обґрунтовано обирає спосіб візуального представлення даних та реалізує його цифровими технологіями для систем реального та віртуального світу, складає зв'язне повідомлення за цим представленням;</p> <p>підсумовує та робить висновки щодо тверджень на основі аналізу даних [9 ІФО 1.2]</p>
<p>Будує інформаційні моделі об'єктів, явищ і процесів</p>	<p>формулює проблему та інтерпретує різноманіття рішень для досягнення мети засобами інформаційних технологій;</p> <p>обирає суттєві властивості об'єктів та їх значення, необхідні для представлення цих об'єктів у контексті вирішення життєвої/навчальної проблеми;</p> <p>використовує готові моделі для дослідження, експериментує зі значеннями параметрів, робить висновки щодо стану об'єкту дослідження [6 ІФО 1.3]</p>	<p>формулює гіпотези та обґрунтовує висновки щодо вирішення проблем реального та віртуального світу, прогнозує наслідки можливих рішень;</p> <p>визначає об'єкти, їх властивості, значення властивостей у заданій предметній галузі та зв'язки між ними;</p> <p>будує та використовує інформаційні моделі об'єктів, явищ та процесів для вирішення проблем реального та віртуального світу [9 ІФО 1.3]</p>
<p>Критично оцінює інформацію, отриману з різних джерел</p>	<p>пояснює вплив джерел інформації на формування різних поглядів;</p> <p>будує власні судження про медіатексти, визначаючи достовірність інформації та надійність джерел [6 ІФО 1.4]</p>	<p>використовує різні ресурси і стратегії для аргументування та відстоювання власної позиції, порівнює різні погляди на підставі використання різних інформаційних джерел, доводить надійність аргументації;</p> <p>підкріплює власні висновки фактами та неявними доказами, аналізуючи медіа тексти [9 ІФО 1.4]</p>
<p>Розробляє та реалізовує алгоритми</p>	<p>розробляє алгоритми, поєднуючи базові структури, для розв'язання задач [6 ІФО 2.1]</p>	<p>розробляє алгоритми із вкладеними структурами та різними типами даних, аргументує ефективність алгоритму для</p>

		опрацювання набору даних [9 ІФО 2.1]
Створює та налагоджує програмні проекти	складає та налагоджує програмні проекти для розв'язання задач/ проблем та творчого самовираження; обґрунтовує висновки щодо правильності роботи проекту на заданих прикладах; працює над проектом, виявляючи наполегливість, коли стикається з помилками та проблемами [6 ІФО 2.2]	налагоджує роботу проекту на підставі відгуків користувачів, адаптуючи до їх потреб; створює набори тестових даних, оцінює відповідність результатів виконання програми окресленій задачі; визначає помилки та використовує їх як можливість для вдосконалення проекту та власної діяльності [9 ІФО 2.2]
Розробляє модульні проекти	розділяє задачу на підзадачі та розв'язує їх, комбінуючи програму із груп команд (блоків) [6 ІФО 2.3]	аналізує комплексні проблеми, виділяє в них прості складові частини; створює складні програми, виокремлює в них функціональні частини та узгоджує їх взаємодію [9 ІФО 2.3]
Створює та опрацьовує інформаційні продукти з використанням даних різних типів	оцінює власні можливості та доступні ресурси для створення інформаційних продуктів (текстових, гіпертекстових, графічних, відео, аудіо, презентаційних тощо); розпізнає програмні засоби та пояснює їх вибір для обробки даних різних типів; створює інформаційні продукти за заданими критеріями та оцінює їх якість [6 ІФО 2.4]	експериментує з ідеями, рішеннями та технологіями для створення інформаційних продуктів(текстових, гіпертекстових, графічних, відео, аудіо, презентаційних тощо); обґрунтовує вибір програмного засобу для вирішення задачі; створює інформаційні продукти та інтегрує їх компоненти, працюючи індивідуально або у співпраці з іншими, пропонує власні критерії оцінювання якості цих продуктів [9 ІФО 2.4]
Співпрацює в команді для створення інформаційного продукту	працює в команді зі створення інформаційного продукту під керівництвом вчителя; складає план виконання своєї роботи зі створення інформаційного продукту відповідно до ролі в групі;	складає план роботи над інформаційним продуктом, визначає ролі учасників, командні правила і дотримується їх; обговорює та презентує результати та хід командної роботи зі створення інформаційного продукту;

	<p>пояснює роль членів групи та користь співпраці для вирішення спільного завдання зі створення інформаційного продукту; коментує діяльність (свою та інших) зі створення інформаційного продукту, надає конструктивні відгуки [6 ІФО 2.5]</p>	<p>використовує ефективні засоби візуалізації, різні стратегії аргументації для представлення роботи групи; пояснює вплив емоцій на роботу команди та на публічний виступ та намагається впоратися з ними [9 ІФО 2.5]</p>
<p><i>3. Усвідомлене використання інформаційних і комунікаційних технологій та цифрових пристроїв для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та/або споживач</i></p>		
<p>Використовує широкий спектр цифрових пристроїв</p>	<p>пояснює призначення, можливості та обмеження цифрових пристроїв різного типу, зумовлені їхніми складовими, та використовує їх для власних потреб у навчанні та житті; пояснює взаємозв'язок між апаратною та програмною складовими частинами інформаційної системи [6 ІФО 3.1]</p>	<p>пояснює функціональне призначення, основні характеристики та взаємозв'язок компонентів інформаційних систем; використовує різноманітні цифрові пристрої, самостійно досліджуючи їхні можливості для здійснення власної інформаційної діяльності [9 ІФО 3.1]</p>
<p>Організовує власне інформаційне середовище</p>	<p>розрізняє інформаційні середовища різного призначення; організовує власне робоче середовище на основі доступних пристроїв та технологій, налаштовує програмні та апаратні засоби під власні потреби; розрізняє та формулює очевидні апаратні та програмні проблеми, пропонує шляхи вирішення, звертається по допомогу в разі потреби [6 ІФО 3.2]</p>	<p>обирає програмні й технічні засоби відповідно до потреб, вирішуваної задачі та чинних обмежень; створює власні інформаційні середовища різного призначення та самостійно обслуговує їх; використовує засоби діагностики, усуває типові несправності за інструкцією [9 ІФО 3.2]</p>

Використовує комунікаційні технології та мережі для власного розвитку, спілкування та співпраці	використовує цифрові засоби для індивідуальної або групової діяльності, творчості та комунікації [6 ІФО 3.3]	налаштовує цифрові засоби для індивідуальної або групової діяльності, творчості та комунікації; створює цифрові документи для спільного використання; розрізняє рівні доступу до документів різних типів, використовує їх [9 ІФО 3.3]
<i>4. Усвідомлення наслідків використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримання етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії</i>		
Обґрунтовує вплив технологій на довкілля та власний добробут, захищає себе та свій інформаційний простір	дотримується принципів безпечного користування інформаційними технологіями, зокрема мережевими; наводить приклади та уникає інформаційної залежності та загроз для себе, власних пристроїв та даних; ідентифікує інформаційне сміття цифрового та нецифрового формату; створює та використовує надійні паролі та інші методи захисту облікових записів та даних; дотримується конфіденційності доступних даних [6 ІФО 4.1]	пояснює потребу в кібербезпеці та відносний характер захисту інформаційного простору, орієнтується на критерії інформаційної безпеки у власній діяльності; надає пріоритет принципам інформаційної безпеки та конфіденційності під час роботи з інформаційними технологіями, системами, документами; проактивно застосовує стандартні процедури організації інформаційної безпеки для себе, власних пристроїв та даних; обґрунтовує негативний вплив інформаційного сміття та емоційного перевантаження на власний добробут [9 ІФО 4.1]
Усвідомлено дотримується норм соціальної, міжкультурної та міжособистісної взаємодії	дотримується принципів мережевого етикету; уникає упереджень, негативних та зневажливих коментарів, небезпечних віртуальних спільнот; розпізнає виникнення конфліктних ситуацій під час спілкування онлайн і звертається по допомогу в разі потреби; пропонує різноманітні можливості пристосування інформаційного середовища	продуктивно взаємодіє з іншими, відкритий/-а до спілкування за допомогою різних цифрових засобів, враховуючи власні потреби та потреби інших; впевнено та аргументовано веде предметну дискусію, дотримуючись етики спілкування та взаємодії у реальному та віртуальному просторі; пояснює можливі перешкоди та пропонує шляхи щодо універсального доступу до створених інформаційних

	<p>для людей з особливими потребами; розширює спектр засобів та способів комунікації, враховуючи потреби та безпеку себе та інших; розрізняє себе в реальному та віртуальному світі, передбачає власний цифровий слід, який залишає онлайн [6 ІФО 4.2]</p>	<p>продуктів; визначає способи керування своєю цифровою ідентичністю та репутацією, прогнозує наслідки власних дій [9 ІФО 4.2]</p>
<p>Усвідомлено дотримується норм правової взаємодії</p>	<p>поважає авторські права і враховує різні типи дозволів на використання інформаційних ресурсів у власній та груповій роботі та творчості [6 ІФО 4.3]</p>	<p>дотримується у власній інформаційній діяльності законів щодо прав людини, захисту даних, інтелектуальної власності; пояснює відповідальність за їх порушення [9 ІФО 4.3]</p>

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти зі соціальної та здоров'язбережувальної освітньої
галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5-6 класи	7-9 класи
<i>1. Турбота про особисте здоров'я і безпеку, реагування на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного і тих, хто оточує</i>		
Діє відповідально	демонструє прихильність до безпечних і корисних практик поведінки, які запобігають або зменшують ризики для життя і здоров'я [6 СЗО 1.1]	демонструє відповідальне ставлення до здоров'я, безпеки та добробуту власного та інших пояснює необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та в громадських місцях; відстоює право кожної людини на власне сприйняття дійсності й на особливості їхньої поведінки, якщо вона є етичною стосовно інших [9 СЗО 1.1]
Відстоює інтереси власні та інших осіб	відстоює власні інтереси та інтереси інших, протидіючи проявам тиску, неповаги та приниження [6 СЗО 1.2]	активно протидіє проявам тиску, неповаги та приниження щодо себе та інших осіб, зважаючи на необхідність поціновувати власну гідність та права людини [9 СЗО 1.2]
Надає допомогу	надає елементарну долікарську допомогу під час ушкоджень і травм, здатний/ -а викликати необхідні служби відповідно до ситуації; ідентифікує способи та можливість надання необхідної допомоги собі	надає долікарську допомогу собі та іншим особам під час ушкоджень і травм у межах своєї компетенції; надає допомогу у вирішенні конфліктів за стандартними моделями [9 СЗО 1.3]

	та/або іншим, у вирішенні конфліктної ситуації [6 СЗО 1.3]	
Поводиться етично	виявляє повагу до почуттів інших людей, шанобливо ставиться до їхніх поглядів, зокрема і щодо здоров'я, безпеки та добробуту; демонструє коректне ставлення до гендерних, расових, національних та фізичних відмінностей інших [6 СЗО 1.4]	керується чесністю та сумлінністю під час ухвалення рішень щодо здоров'я, безпеки та добробуту; аргументує, чому створення цінності (здоров'я, безпеки та добробуту) повинно ґрунтуватися на засадах рівності, чесності, соціальної справедливості, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, з урахуванням гендерних, расових, національних, фізичних відмінностей та інших [9 СЗО 1.4]
<i>2. Визначення альтернатив, прогнозування наслідків, ухвалення рішень з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб</i>		
Розпізнає небезпечні ситуації	визначає можливі небезпеки, що виникають у щоденному житті [6 СЗО 2.1]	розпізнає небезпеки природного, техногенного, соціального та побутового походження; демонструє володіння основами техніки безпеки та пояснює наслідки її порушень [9 СЗО 2.1]
Прогнозує наслідки	прогнозує можливі наслідки своїх дій щодо здоров'я, безпеки та добробуту, зокрема під час використання ІКТ та інших медійних засобів [6 СЗО 2.2]	розрізняє прийнятні і неприйнятні ризики, беручи до уваги велику кількість факторів (зокрема пов'язані із розміщенням індивідуальної інформації в мережі Інтернет) під час складання програми дій для досягнення мети щодо здоров'я, безпеки та добробуту для себе та інших осіб [9 СЗО 2.2]
Ухвалює рішення	використовує перевірену інформацію для ухвалення рішення у повсякденних ситуаціях [6 СЗО 2.3]	Застосовує різні підходи до колегіального ухвалення рішень [9 СЗО 2.3]
Поводиться безпечно	пояснює послідовність дій у надзвичайних ситуаціях природного, техногенного, соціального та побутового походження; розрізняє небезпечні ситуації, у яких потребує	безпечно поводить себе вдома, у школі, на вулиці, у громадських місцях, у разі необхідності звертається за допомогою до дорослих; діє за стандартними моделями у разі виникнення небезпеки певного

	консультації фахівця, від тих, у яких можна зарадити власними силами, і відповідно діє [6 СЗО 2.4]	характеру [9 СЗО 2.4]
<i>3. Аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків та ризиків</i>		
Обмірковує альтернативи власних дій та рішень	демонструє здатність обмірковувати альтернативні рішення стосовно свого здоров'я, безпеки та особистого добробуту в умовах вибору [6 СЗО 3.1]	виказує прихильність до альтернативних дій та рішень на користь здорового способу життя та зниження ризиків [9 СЗО 3.1]
Приймає зміни власного організму	вирізняє та пояснює причини вікових зміни організмі як ознаку здоров'я [6 СЗО 3.2]	приймає зміни в організмі (наприклад, статеве дозрівання) і висловлює думку про пріоритет здорового способу життя для формування здоров'я [9 СЗО 3.2]
Аналізує вплив поведінки на здоров'я	розпізнає наслідки впливу індивідуальної поведінки на стан здоров'я [6 СЗО 3.3]	виділяє характерні ознаки безпечних моделей поведінки [9 СЗО 3.3]
Здійснює вибір та отримує задоволення	аналізує та визначає різні аспекти способу життя, що приносять задоволення з позиції збереження власного здоров'я та здоров'я інших [6 СЗО 3.4]	свідомо обирає моделі поведінки, що приносять користь та задоволення, з позиції збереження здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших [9 СЗО 3.4]
<i>4. Підприємливість та етична поведінка для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту</i>		
Вчиться вчитися	відстежує власний поступ та висловлює бажання ново пізнавати нове без шкоди для здоров'я [6 СЗО 4.1]	вдосконалює (розвиває) власні розумові, емоційні, соціальні навички для практичного вибору здорової поведінки, безпеки та добробуту [9 СЗО 4.1]
Знаходить і перевіряє інформацію	знаходить, аналізує та перевіряє інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту, отриману з різних джерел [6 СЗО 4.2]	критично оцінює інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту, отриману з різних джерел (Інтернет, медіа) [9 СЗО 4.2]
Діє ефективно і самостійно	діє ефективно для реалізації короткотермінових цілей щодо досягнення успіху та задоволення власних потреб і потреб інших [6 СЗО 4.3]	діє ефективно і самостійно, виявляє наполегливість у досягненні своїх потреб, бажань, інтересів та цілей законними шляхами [9 СЗО 4.3]

Спілкується конструктивно	досягає ефективного спілкування з повагою до особистого простору інших для ефективної спільної діяльності, задоволення власних та спільних потреб [6 СЗО 4.4]	приспосовує та змінює власну мовну та комунікативну поведінку, конструктивно взаємодіючи для здоров'я, безпеки та добробуту [9 СЗО 4.4]
Виявляє культуру споживання	пояснює обмеженість ресурсів, необхідність ощадливого ставлення та можливість повторного їх використання для здоров'я, безпеки та добробуту [6 СЗО 4.5]	аргументує обмеженість власних потреб фізіологічними, соціальними, моральними і духовними факторами, критично ставиться до надмірності потреб [9 СЗО 4.5]
Планує майбутнє	планує шляхи реалізації своєї мети та оцінює необхідні для цього ресурси для майбутнього добробуту; аналізує можливості опанування різних видів діяльності (професій) [6 СЗО 4.6]	критично оцінює свої вміння та компетентності, окреслює мету та виявляє наполегливість у її досягненні; аналізує та оцінює власні особливості та здібності для формування власної професійної траєкторії, вибудовує його модель [9 СЗО 4.6]
Співпрацює для досягнення результату діяльності	відкритий до самостійної роботи та співпраці з іншими, виконання різних ролей та встановлення нових контактів [6 СЗО 4.7]	використовує наявні вміння співпрацювати для здобуття підтримки, досягнення результату діяльності, спрямованої на безпеку, здоров'я та добробут [9 СЗО 4.7]

до Державного стандарту

ВИМОГИ

до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
Орієнтується в історичному часі	пояснює, як відбувається відлік часу в історії; розташовує події у хронологічній послідовності; встановлює віддаленість та тривалість подій [6 ГІО 1.1]	зіставляє різні системи літочислення; синхронізує події, явища і процеси; визначає віддаленість, тривалість одних подій, явищ, процесів відносно інших [9 ГІО 1.1]

<p>Розкриває тяглість і варіативність суспільних змін у часі</p>	<p>розташовує події в хронологічній послідовності; виявляє причини, приводи, результати й наслідки подій, аргументує наявність причиново-наслідкових або кореляційних зв'язки між ними; оцінює явні мотиви вчинку з погляду інтересів людини та суспільного добра; пояснює, як погляди та потреби людей тепер і в минулому пов'язані з подіями їхнього життя і станом суспільства [6 ГІО 1.2]</p>	<p>аналізує взаємовпливи історичних подій, вчинки історичних осіб; ідентифікує події та явища політичної, соціально-економічної, культурно-інтелектуальної, військової історії, історії повсякденності тощо; оцінює передумови історичних явищ, процесів, виявляє приховані мотиви вчинків; розрізняє коротко- та довгострокові наслідки історичних подій, явищ, процесів та масштаб їх впливу [9 ГІО 1.2]</p>
<p>Виявляє і прогнозує суспільні (історичні) зміни</p>	<p>розрізняє критерії періодизації минулого; співвідносить відомі йому/ їй історичні події з вивченим періодом історії; визначає взаємозв'язок поглядів і потреб людей – тепер і в минулому, з подіями їхнього життя, станом суспільства [6 ГІО 1.3]</p>	<p>визначає і розмежовує історичні епохи / періоди за характерними ознаками; зіставляє факти, артефакти, документи, життя і діяльність осіб, поняття (терміни) з відповідним історичним періодом; за допомогою різних стратегій та із залученням історичних, соціально-економічних фактів творчо прогнозує зміну в різних галузях суспільного життя, обґрунтовує ризики та переваги таких змін [9 ГІО 1.3]</p>
<p><i>2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і довкілля</i></p>		
<p>Орієнтується в соціально-історичному просторі</p>	<p>визначає географічне становище (на земній поверхні і відносно інших) знайомих йому/ їй просторово-історичних об'єктів; читає історичну та географічні карти; локалізує знайомі історичні факти та артефакти, культурно-історичні пам'ятки, географічні об'єкти, позначає</p>	<p>окреслює територіальні межі просторово-історичних, географічних об'єктів та оцінює відстані між ними; відстежує зміни і варіативність назв об'єктів соціально-історичного, географічного простору, встановлює причини цих змін; створює схематичні графічні матеріали для ілюстрації</p>

	їх розміщення на карті, схемі та прокладає до них маршрут/и [6 ГІО 2.1]	елементів соціально-історичного простору, а також текстову інформацію на основі історичних та географічних карт і графічних матеріалів; співвідносить культурно-історичні пам'ятки, економічні об'єкти з історичними, географічними регіонами, країнами, цивілізаціями [9 ГІО 2.1]
Виявляє взаємодію природного і соціального середовищ	виявляє відмінності та спільні риси між історичними об'єктами, пов'язані з їх географічним становищем і часом створення; досліджує, як географічне положення впливає на світогляд і спосіб життя людей (ведення господарства, архітектура тощо); виявляє вплив діяльності людини на довкілля; наводить приклади присутності минулого в навколишньому сучасному просторі [6 ГІО 2.2]	співвідносить факт, артефакт, джерела, життя і діяльність осіб (їх груп), з їх історико-географічним та соціальним середовищем; аналізує колонізаційні і міграційні процеси та чинники, що впливають на ці процеси; встановлює результати впливу природи на суспільства в минулому і тепер; визначає результати впливу господарської та іншої діяльності людини на природне середовище в минулому і тепер, формулює пов'язані з цим проблеми та знаходить достовірну інформацію про шляхи вирішення [9 ГІО 2.2]
Долучається до формування громадського простору	пояснює призначення значущих об'єктів громадського простору в Україні; укладає чи коригує правила подорожей для пізнання пам'яток історії та культури, туристичних об'єктів, а також для прогулянок і відпочинку; встановлює межі приватного простору щодо себе та інших осіб [6 ГІО 2.3]	оцінює стан об'єкта громадського простору за певними критеріями; удосконалює пропозиції щодо покращення умов для подорожей і відпочинку, освіти та творчості; ініціює заходи щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; обґрунтовує необхідність створення інклюзивного громадського простору, визначає критерії його ефективності; порівнює межі приватного простору щодо себе та інших осіб в різних суспільствах та історичних періодах [9 ГІО 2.3]

<i>3. Критичне мислення, праця з різнотипними джерелами соціальної та історичної інформації</i>		
Добирає джерела історичної та суспільно значущої інформації	класифікує джерела за видами інформації; використовує найпоширеніші засоби нагромадження й пошуку інформації; визначає мету, з якою можуть бути використані різні джерела інформації; підбирає інформаційні джерела за пропонованою тематикою й походженням [6 ГІО 3.1]	класифікує історичні джерела за видами і походженням; визначає критерії обрання необхідної інформації для виконання конкретних завдань, укладає список використаних джерел; встановлює походження, авторство артефактів та інших джерел, перевіряє авторитетність автора/ авторів та достовірність джерел для створення інформаційного продукту [9 ГІО 3.1]
Аналізує соціально-економічну та історичну Інформацію	розрізняє факт і судження в тексті соціального змісту, писемному історичному джерелі, медіатексті; пояснює терміни, поняття, яких ужито в джерелах; визначає риси/ ознаки артефакту, джерельного факту та представленого в джерелі персонажа; виокремлює історичну та суспільно значущу інформацію з медійних ресурсів; визначає адресата, тему та очевидні ідеї джерельного тексту [6 ГІО 3.2]	класифікує соціально-економічну та історичну інформацію за самостійно визначеними критеріями; визначає повноту джерела і головне у його змісті; порівнює зміст джерел, визначаючи спільне і відмінне в описі/ характеристиці соціальних та економічних явищ, процесів, світогляду персонажів; аналізує особливості подачі історичної та соціальної інформації залежно від часу її виникнення та авторства; виявляє мову ворожнечі в інформації та предмет маніпуляцій [9 ГІО 3.2]
Оцінює достовірність соціально-економічної та історичної інформації	розрізняє первинні і вторинні джерела; визначає автентичність історичної пам'ятки, медійного джерела за зовнішніми властивостями; розрізняє факти і чутки, формує своє ставлення до інформації, враховуючи ступінь її достовірності [6 ГІО	оцінює авторитетність і надійність джерела відповідно до пропонованих критеріїв; з'ясовує залежність поглядів, життєвої позиції автора/ авторки джерела від його/її особистості та зовнішніх обставин; розпізнає методи та прийоми пропаганди, обґрунтовує, що в тексті є доведеним, а що потребує

	3.3]	доказів; порівнює достовірну інформацію з власними поглядами та переконаннями, щоб з'ясувати механізм їх формування [9 ГІО 3.3]
<i>4. Системне мислення, дослідження соціально-економічних, суспільно-політичних, історичних подій, явищ із використанням відповідних понять, розуміння множинності трактувань минулого і сучасного та зіставлення їх інтерпретацій</i>		
Систематизує різномірну соціально-економічну та історичну інформацію	добирає факти, що ілюструють соціально-економічні та історичні поняття; обирає й упорядковує відомості для розповіді про особу, подію, для опису пам'ятки історії (за певним алгоритмом); виявляє пов'язані між собою події, вчинки, спираючись на здобуті знання і власні спостереження [6 ГІО 4.1]	класифікує суспільства та держави за певними критеріями; розкриває зміст запропонованого історичного, соціально-економічного явища / процесу; систематизує факти / поняття, потрібні для характеристики особи, соціально-економічного явища / процесу; добирає факти, що підтверджують та/ або спростовують судження про історичні події та соціально-економічні процеси [9 ГІО 4.1]
Узагальнює різномірну соціально-економічну та історичну Інформацію	визначає суть та ідею інформації про особу, народи, суспільне життя, країни, історичні події; порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури; формулює висновок на основі наведених фактів; робить висновки щодо нових ідей, використовуючи логічне мислення, власний досвід, різні види інформації; аналізує проблему з різних поглядів, використовує наукові методи її вирішення [6 ГІО 4.2]	розкриває поняття, які узагальнюють історичні та соціально-економічні явища, процеси; узагальнює інформацію про суспільства та держави в різні історичні періоди; визначає спільні риси й особливості суспільних історичних явищ, процесів, національних господарств, діяльності груп людей, історичних осіб; обґрунтовує висновки щодо соціального статусу історичної особи, її ролі у спільноті, впливу на формування явища, розгортання процесу [9 ГІО 4.2]
Інтерпретує соціально-	характеризує соціально-економічні та історичні події,	тлумачить історичні, соціально-економічні поняття;

економічні та історичні факти	явища, процеси; описує пам'ятку історії та культури, унікальні пам'ятки природи (за відповідним алгоритмом); створює історичний образ, спираючись на запропоновані джерельні факти; науково пояснює історичні факти; характеризує стан пам'ятки культурної спадщини та вказую ймовірні фактори, що його зумовили [6 ГІО 4.3]	реконструює (на основі джерельних відомостей і з використанням різних засобів) історичне явище, процес, повсякденне життя людей різних епох, уживаючи історичні, соціально-економічні терміни; формулює для себе значення певного факту в історичному процесі; описує пам'ятку культури в її середовищі, її первісний (за можливості) і наявний стан; характеризує особу, політику, історичні та економічні явища / процеси відповідно до певних критеріїв; створює проєкт виставки, експозиції, презентації [9 ГІО 4.3]
<i>5. Історичне мислення, дослідження зв'язків між історією і теперішнім життям, оцінювання сучасних та історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті епохи</i>		
Формулює судження, гіпотезу	формулює судження про мотиви вчинків особи (історичної особи) і їх наслідки, а також значення в історії події, цінність пам'ятки культури; встановлює цінність конкретного вчинку, події для збагачення особистого досвіду; висловлює припущення, перевіряє його відповідність фактам; оцінює обґрунтованість гіпотези щодо історичних і сучасних суспільних явищ [6 ГІО 5.1]	визначає актуальність фактів та явищ виявляє вплив подій, явищ, процесів (що відбувалися в минулому або тривають тепер) на суспільне життя і господарську діяльність; оцінює вчинок історичної особи із сучасних етичних позицій та характерного для її часів розуміння моралі; на підставі перевірки істинності наслідків, що впливають із гіпотези, уточнює, змінює висунуті гіпотези про історичні та сучасні суспільні явища [9 ГІО 5.1]
Добирає та оцінює аргументи щодо	висловлює міркування й добирає джерельні факти на користь певних суджень; висловлює думки про	обґрунтовує актуальність (цінність) історичного факту, відкриваючи його зв'язки з пізнішими фактами або явищами

<p>конкретного судження</p>	<p>пам'ятки культури, історичні події, особи та їхні вчинки, соціально-економічні об'єкти та явища; формулює морально-етичні судження про конкретні вчинки, події [6 ГІО 5.2]</p>	<p>сьогодення; обґрунтовує історичне значення факту, підібравши достовірні судження сучасників та істориків, джерельні дані; пояснює ціннісні пріоритети та норми життя суспільства у визначений період, що зумовили оцінку діяльності особи, розуміння ваги та впливу факту; використовує декілька стратегій для оцінювання достовірності інформаційних джерел; аналізує різноманітні судження щодо історичних і сучасних суспільних процесів [9 ГІО 5.2]</p>
<p>Планує і представляє свою позицію (бачення)</p>	<p>планує послідовність викладу інформації про факти минулого і сучасного суспільного життя; пояснює мотивацію і наслідки вчинків особи (історичної особи), історичного значення події, цінності пам'ятки культури; обмірковує конкретний вчинок, подію, свої враження від огляду пам'ятки історії та культури, географічного об'єкту; аргументовано, з урахуванням емоційних елементів, висловлює думки, зокрема і всупереч більшості однолітків [6 ГІО 5.3]</p>	<p>структурує інформацію про факти минулого і сучасного суспільного життя; представляє (зокрема з використанням мультимедійних засобів) повідомлення, що містить обґрунтовану, емоційно виважену оцінку актуальних (важливих для розуміння стану і розвитку громади, спільноти, суспільства, господарства) історичних фактів, напрямів державної політики, громадських акцій тощо; оцінює вчинок історичної особи із сучасних етичних позицій та із притаманного для її часів розуміння моралі і світу; обмірковує залежність сприймання інформації від способу її представлення [9 ГІО 5.3]</p>
<p><i>б. Плекання власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свобод, повага права і гідності інших осіб, протидія виявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості</i></p>		

<p>Формує себе як особистість, утверджує власну гідність</p>	<p>ідентифікує себе як члена місцевої громади, громадянина/ громадянку України, пояснює правила, яких має дотримуватися в цій ролі; пізнає, характеризує себе за різними ознаками, визначає свої риси характеру, сильні і слабкі сторони, інтереси, хобі; спостерігає й описує, як його /її сприймають інші; оцінює свої вчинки та вчинки інших; висловлює власне розуміння того, як керувати собою, власними емоціями, поважати гідність інших; обстоює своє право на особистий простір (приватність) і доводить право інших на це; розрізняє інформацію, яку не має права приховувати [6 ГІО 6.1]</p>	<p>пояснює, що означає бути відповідальним громадянином України; аналізує, що для нього/ неї означає належність до культурної спільноти та як така належність впливає на формування його/ її поглядів та переконань; обґрунтовує необхідність власної «гідності», поваги до гідності іншої людини; пізнає, розвиває та конструктивно реалізує власний характер, переконання та прагнення [9 ГІО 6.1]</p>
<p>Діє з урахуванням принципів прав людини, прав та обов'язків громадянина</p>	<p>дотримується встановлених у державі й суспільстві норм і правил, які не порушують прав людини та її гідності; пояснює базові права людини, зокрема дитини, й механізми їх реалізації та захисту; обґрунтовує небезпеку замовчування порушення невід'ємних прав людини та наводить приклади протидії таким порушенням [6 ГІО 6.2]</p>	<p>діє згідно зі своїми переконаннями, з урахуванням гідності і прав інших людей; доводить потребу захисту прав людини та її гідності, а також ідентифікує випадки їх порушень; оцінює значення міжнародних і національних документів, що містять стандарти прав людини; пояснює різницю між поколіннями прав людини й значущість прав людини для особи, групи людей і суспільства загалом [9 ГІО 6.2]</p>

Протидіє й запобігає виявам дискримінації та нерівного ставлення, поважає різноманітність серед людей	наводить приклади етнічної, релігійної, культурної та іншої багатоманітності в Україні та світі; ідентифікує випадки утиску та насилля (в т.ч. булінгу) у відомих йому/ їй сюжетах і життєвих ситуаціях та визначає їх наслідки; пропонує, як подолати вияви нерівності, несправедливості у знайомому середовищі [6 ГЮ 6.3]	цінує соціальну та культурну різноманітність і пропонує способи включення (інклюзії) різних людей у спільноти різного порядку, враховує при цьому думку людей, які потребують включення; ідентифікує ситуації, пов'язані з дискримінацією, пропонує, як протистояти таким ситуаціям; пояснює природу виникнення стереотипів, критично оцінює стереотипи та упередження [9 ГЮ 6.3]
7. Усвідомлення себе громадянином України, аналіз культурно-історичних основ власної ідентичності, визнання цінності культурного розмаїття, взаємодія для розвитку власної та інших спільнот		
Усвідомлює себе частиною спільноти	обґрунтовує свою пов'язаність із рідним краєм та Україною, пояснює вплив своїх вчинків на світ; порівнює та виявляє повагу до традицій своєї соціокультурної спільноти та традицій і звичаїв інших спільнот України, Європи і світу [6 ГЮ 7.1]	відстежує залучення своє та своєї родини/ спільноти до глобальних процесів; розрізняє культурно зумовлені та особистісні характеристики; пояснює, що для нього/ неї означає належність до соціокультурної спільноти; розглядає переваги багатокультурності, презентує власне бачення культурних набутоків рідної й інших соціокультурних спільнот [9 ГЮ 7.1]
Співпрацює з іншими особами	пізнає погляди інших людей, зокрема й відмінні від своїх; розрізняє емоції та почуття інших людей, зважає на них у своїй поведінці, радіє успіхам інших людей, при потребі висловлює свої емоції; оцінює результати праці – своєї та інших; вибудовує стосунки з іншими людьми у конструктивній манері, обирає компромісні, взаємовигідні шляхи	оцінює, як ставлення та поведінка інших людей впливає на її/ його поведінку та емоції; розвиває емпатію: розуміє і описує емоції, почуття та потреби інших людей; налагоджуючи стосунки, враховує почуття і переконання інших людей; аргументовано оцінює результати праці – своєї та інших; використовує можливості знайомитися та співпрацювати з

	<p>вирішення суперечок; відповідно реагує на ситуації, у яких людині потрібна допомога; обґрунтовує користь співпраці; підбадьорює учасників/-ць групи, допомагає їм виконувати завдання [6 ГІО 7.2]</p>	<p>новими людьми з різних суспільних і культурних груп для спільної корисної діяльності; аналізує конфлікти, визначає суть, причини й учасників конфліктної взаємодії; планує виконання комплексного завдання у групі й визначає пріоритети спільної діяльності; визначає й розподіляє ролі для виконання групового завдання, ініціює шляхи поліпшення спільної діяльності [9 ГІО 7.2]</p>
Справляється з невизначеністю	<p>змінює свої плани та погляди відповідно до змін життєвих обставин; пояснює, що існують ситуації, у яких важко визначити правильні чи неправильні рішення, та моделює варіанти неагресивної поведінки; аналізує суперечливу інформацію; оцінює ризики та переваги нової ситуації, середовища, у яких опиняється; утримується від поспішних оцінок ситуації, щоб докладніше її вивчити і проаналізувати [6 ГІО 7.3]</p>	<p>приспосовує і розвиває власні поведінку та вміння відповідно до змін у соціальному середовищі; працює в ситуації, коли не вся інформація доступна чи зрозуміла; обговорює суперечливі проблеми/питання, формулюючи свою позицію; формулює й аналізує два і більше бачення на проблему чи ситуацію; оцінює ризики бездіяльності в конкретних ситуаціях та обирає, діяти чи ні; розглядає можливості, які надає невизначена ситуація [9 ГІО 7.3]</p>
<p><i>8. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з друзями, шкільною спільнотою, місцевою громадою і суспільством загалом, розв'язання локальних і глобальних проблем</i></p>		
Застосовує принципи та механізми демократії	<p>розкриває значення для себе міської / сільської територіальної спільноти, свою роль у ній; аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися; робить усвідомлений вибір, переконує інших у перевагах</p>	<p>визначає важливість для себе українського громадянства, розкриває свої права та обов'язки як громадянина/громадянки України; характеризує роль Конституції України, засади діяльності та компетенцію вищих органів влади в Україні, а також самоврядних територіальних спільнот,</p>

	<p>тієї чи іншої позиції; свідомо бере участь у процедурах шкільного / класного самоврядування / ухваленні рішення [6 ГІО 8.1]</p>	<p>механізми їх формування та діяльності; пояснює та ілюструє принцип верховенства права і розподіл гілок влади, ознаки правової держави і громадянського суспільства; наводить приклади, як громадяни можуть впливати на політичні й суспільні процеси; використовує принципи врядування, долучаючись до розробки правил, які діють у школі, виявляє випадки їх порушення [9 ГІО 8.1]</p>
<p>Бере участь у розв'язанні проблем спільнот</p>	<p>ідентифікує проблеми, які турбують школу, громаду, і пропонує способи їх вирішення; визначає, як спільноти, до яких належить учень/ учениця, допомагають йому /їй, і навпаки; враховує у власній поведінці інтереси класної та інших спільнот, до яких належить учениця/ учень; разом з однолітками бере участь у суспільних акціях [6 ГІО 8.2]</p>	<p>аналізує проблеми, з якими стикається школа, громада, країна та світ, і розробляє план їх вирішення; досліджує роль держав, міжнародних та неурядових організацій та осіб у забезпеченні суспільного добра та сталого розвитку; узгоджує власні інтереси й інтереси спільноти та обґрунтовує необхідність такого узгодження; залучає/ гуртує однодумців до спільної суспільно корисної роботи – важливих подій, громадських заходів [9 ГІО 8.2]</p>

<p>Осмилює зв'язки між минулим і сучасним громадсько-політичним життям</p>	<p>описує історичні та сучасні ситуації, використовуючи громадсько-політичні поняття, як-от: демократія, свобода, права, право/ закон та ін.; визначає та обґрунтовує важливість демократичного устрою та громадянських свобод та небезпеку корупції; розробляє ідею власного медіапродукту на основі конкретної новини громадсько-політичного і/ чи історичного змісту [6 ГІО 8.3]</p>	<p>аналізує історію демократичних інституцій і сучасну роль урядів, бізнесу, громадськості та громадян у реалізації прав людини; аналізує політичне, суспільне і культурне життя в Україні та світі, виклики для демократії і прав людини; аналізує приклади взаємовигідного / компромісного вирішення конфліктних ситуацій в українському суспільстві та світі; створює власний медіапродукт на основі критичного розуміння ролі медіа в суспільстві; пояснює, як працюють національні економіки та як економічні, фінансові та культурні процеси впливають на функціонування суспільства; пропонує власне бачення взаємовигідного розв'язання соціально-політичних суперечностей та подолання наслідків воєнних конфліктів [9 ГІО 8.3]</p>
--	--	---

Додаток 10
до Державного стандарту

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з мистецької освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</i>		
Пізнає мову різних видів мистецтва	опановує базову мову мистецтва різних видів – візуального, аудіального, аудіовізуального, зокрема перформативного тощо; розпізнає основні засоби художньої виразності кожного виду мистецтва, наводить приклади творів різних жанрів певного виду мистецтва; з допомогою вчителя добирає різні джерела мистецької інформації та інформації про мистецтво; розпізнає характерні риси українського мистецтва, наводить приклади мистецтва різних національних культур, зокрема етнокультурних груп [6 МИО 1.1]	опановує мову мистецтва різних видів – візуального, аудіального, аудіовізуального, зокрема перформативного тощо; характеризує засоби художньої виразності різних видів мистецтва, розпізнає (з допомогою вчителя) ознаки художнього стилю у творах різних мистецтв; використовує різні джерела інформації для власного художнього пізнання та набуття знань про мистецтво; порівнює різні погляди на тему/проблему, втілені в художньому творі; вирізняє характерні риси українського мистецтва, наводить приклади мистецтва різних національних культур, зокрема етнокультурних груп [9 МИО 1.1]
Аналізує, інтерпретує та критично оцінює художні образи; оцінює твори мистецтва та мистецькі	сприймає твори різних видів і жанрів мистецтва, зосереджує увагу на деталях; виявляє емоційно-ціннісне ставлення, пояснює його; інтерпретує твори вербально та залучає невербальні	сприймає твори різних видів, жанрів, стилів (напрямів тощо) мистецтва, виявляє емоційно-ціннісне ставлення; пояснює його; аргументовано інтерпретує твори на основі власного художнього досвіду; висловлює думку, використовуючи вербальні і

явища	засоби; спирається на власний досвід та застосовує відповідні поняття і терміни; виокремлює цінності, закладені в мистецький твір; оцінює, чи поділяє їх; пояснює, що мистецькі твори можуть створюватись і поширюватись для емоційного впливу [6 МІО 1.2]	невербальні засоби, формулює судження, застосовує відповідну термінологію; порівнює життєві цінності та цінності, закладені в художньому творі, аргументує своє ставлення до них; аргументує, що мистецькі твори можуть створюватись і поширюватись для передавання цінностей, ідей, моделей поведінки через емоційно-чуттєвий досвід, що може призвести до формування «викривленої картини світу» [9 МІО 1.2]
<i>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</i>		
Творить різними засобами і способами	обирає знайомі способи і засоби творення художніх образів, зокрема цифрові, у різних видах і жанрах мистецтва для самовираження в художній творчості; використовує елементи народного мистецтва в художній творчості [6 МІО 1.2]	самовиражається, використовуючи способи і засоби художнього творення, серед них цифрові, у різних видах і жанрах мистецтва, зокрема медіа формати; використовує елементи народного мистецтва, зокрема стилізує [9 МІО 2.1]
Імпровізує	Імпровізує (експериментує, поєднує, комбінує, візуалізує тощо) художніми засобами (зокрема цифровими) задля реалізації мистецької ідеї [6 МІО 2.2]	Імпровізує (експериментує, поєднує, комбінує, візуалізує тощо) художніми засобами (зокрема цифровими) для реалізації мистецької ідеї, пропонує різні варіанти втілення [9 МІО 2.2]
Естетично перетворює довкілля	спостерігає, досліджує довкілля, фіксує в різний спосіб цікаві явища, використовує як ідеї для творчості і перетворення предметного середовища; продукує ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою інших осіб [6 МІО 2.3]	спостерігає, досліджує довкілля, цікавиться (в різний спосіб) мистецькими подіями, явищами, фіксує ідеї для творчості; естетично перетворює предметне середовище [9 МІО 2.3]
<i>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами;</i>		

<i>розвиток емоційного інтелекту</i>		
Оцінює власну творчість	оцінює власні досягнення за спільно визначеними критеріями, розповідає, якого успіху досягнуто; зауважує помилки та може частково самостійно їх виправляти, удосконалює вміння (з допомогою вчителя); відстоює свою позицію у творчості та право на самовираження [6 МІО 3.1]	критично оцінює власні досягнення в динаміці, зіставляє задум із реалізацією, рефлексує щодо власних мистецьких здобутків та здобутків інших; визнає, що в процесі художньої творчості наражається на креативні ризики, оцінює власні сильні та слабкі сторони в мистецькій творчості, визначає пріоритети творчої самореалізації та саморозвитку; аргументовано відстоює свою позицію у творчості та право на самовираження [9 МІО 3.1]
Демонструє власні досягнення	Презентує створене, аргументує задум [6 МІО 3.2]	Презентує створене, аргументує задум, адекватно реагує на критичні зауваги, бере участь у дискусії [9 МІО 3.2]
Взаємодіє з іншими через мистецтво	бере участь в обговореннях творів мистецтва, колективних мистецьких і дослідницьких проєктах, виконує різні дії / ролі у творчому процесі; приймає різні позиції й оцінки учасників; дослухається до творчих ідей інших, виявляє толерантність і доброзичливість [6 МІО 3.3]	бере участь в обговореннях творів мистецтва, колективних мистецьких і дослідницьких проєктах, аргументує свою позицію під час обговорень, приймає різноманітні ролі, співпрацюючи у групах; виявляє толерантність і доброзичливість під час порівняння різних творчих ідей [9 МІО 3.3]
Регулює власний емоційний стан засобами мистецтва	розпізнає власні емоції та почуття від сприймання мистецьких творів та вербалізує їх; обирає твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до настрою та описує свій емоційний стан; визначає і описує власні мистецькі уподобання; оцінює, наскільки його (її) уподобання відповідають	визначає власні емоційні потреби, надає вихід різноманітним почуттям у процесі художньо-творчої діяльності, обирає види мистецької діяльності, зокрема у цифровому середовищі, для задоволення цих потреб і самовираження; визначає і описує власні мистецькі уподобання; визнає право інших на власні уподобання в мистецтві, відмінні

	уподобанням інших зі свого оточення [6 МИО 3.4]	від його (її) [6 МИО 3.4]
<i>4. Усвідомлення естетичних можливостей інформаційного середовища і використання їх у власній творчості та художній комунікації</i>		
Створює медіатекст у процесі художньої комунікації	створює, обробляє і поширює простий мистецький медіатекст; інтегрує різні способи художньої комунікації за допомогою мультимедій; визначає (з допомогою вчителя) джерела пошуку і способи збереження мистецької інформації із застосуванням цифрових технологій [6 МИО 4.1]	створює, обробляє та поширює мистецький медіатекст, де, зокрема, поєднано декілька видів медіа; самостійно достосовує спосіб художньої комунікації відповідно до форми передавання інформації; визначає достовірність джерела інформації про мистецтво в медіапросторі [9 МИО 4.1]
Відповідально споживає мистецький медіатекст та обмінюється мистецькою інформацією	розрізняє та характеризує естетичні якості мистецького медіатексту, який споживає в інформаційному середовищі; знаходить із допомогою дорослих та використовує ліцензований/ авторський продукт у власній мистецькій діяльності; пояснює важливість авторського права в мистецькій творчості [6 МИО 4.2]	Розрізняє та критично оцінює естетичні якості мистецького медіатексту; відповідально використовує ліцензований/ авторський продукт, зокрема у власній мистецькій діяльності; пояснює відповідальність за поширення мистецьких медіатекстів [9 МИО 4.2]

ВИМОГИ
до обов'язкових результатів навчання
здобувачів освіти з фізкультурної освітньої галузі

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	5 – 6 класи	7 – 9 класи
<i>1. Заняття спеціально організованою руховою активністю, володіння технікою фізичних вправ в обраних видах рухової діяльності</i>		
Виконує життєво необхідні рухові дії	демонструє володіння технікою фізичних вправ на рівні рухового вміння в обраних видах рухової діяльності [6 ФІО 1.1]	демонструє володіння технікою фізичних вправ на рівні рухової навички в обраних видах рухової діяльності [9 ФІО 1.1]
Моделює рухову діяльність	аналізує та оцінює правильність виконання фізичних вправ, шукає власний спосіб виконання фізичних вправ; добирає комплекси фізичних вправ для самостійних занять відповідно до власних інтересів [6 ФІО 1.2]	обґрунтовано добирає найбільш ефективні способи виконання фізичних вправ з урахуванням індивідуальних особливостей; створює індивідуальні програми занять з обраних видів рухової активності відповідно до особистих потреб і мотиваційних пріоритетів [9 ФІО 1.2]
Виконує фізичні вправи під час ігрової діяльності та змагань	виконує рухові дії в рухливих іграх та естафетах; бере участь у спортивних іграх за спрощеними правилами; пояснює важливість дотримання правил змагань [6 ФІО 1.3]	бере участь у спортивних іграх за правилами змагань; дотримується правил змагання; має початкові навички суддівства в певному виді спорту [9 ФІО 1.3]
<i>2. Самоконтроль та вибір фізичних вправ для підвищення рівня фізичної підготовленості</i>		
Контролює свій фізичний стан	добирає показники для оцінювання фізичного стану; добирає засоби фізичної культури для покращення розумової працездатності й поліпшення емоційного	оцінює показники фізичного стану та аналізує їх; добирати засоби фізичної культури для зняття нервово-емоційних навантажень;

	стану; вирізняє ознаки втоми та може чергувати навантаження з періодами відпочинку [6 ФІО 2.1]	аргументовано оцінює показники фізичного стану під час виконання індивідуальних програм з обраних видів рухової діяльності [9 ФІО 2.1]
Аналізує та оцінює вплив фізичного навантаження на стан здоров'я	визначає ступінь фізичного навантаження за частотою серцевих скорочень; виконує комплекси фізичних вправ на відновлення дихання; пояснює, як емоції можуть заважати і допомагати у руховій діяльності; пояснює вплив емоцій на стан здоров'я; керує власними емоціями, визнає наявність і шукає причину власних негативних емоцій під час виконання фізичних вправ [6 ФІО 2.2]	регулює фізичне навантаження за частотою серцевих скорочень, ознаками втоми; виконує комплекс вправ на відновлення організму за власними самопочуттям; прогнозує свої емоції та емоції інших під час рухової діяльності відповідно до певних ситуацій; добирає фізичні вправи для регулювання свого емоційного стану; пояснює, як інші можуть впливати на його/ її емоції під час виконання фізичних вправ [9 ФІО 2.2]
Добирає фізичні вправи для розвитку фізичних якостей та зміцнення здоров'я	визначає фізичні вправи для розвитку фізичних якостей, спираючись на орієнтовні навчальні нормативи, тести фізичної підготовленості [6 ФІО 2.3]	диференціює засоби для розвитку фізичних якостей у різних видах спорту; аналізує й оцінює доказовість і вагу (сильні – слабкі) аргументів щодо застосування фізичних вправ для зміцнення здоров'я [9 ФІО 2.3]
<i>1. Дотримання правил безпечної і чесної гри, вміння боротися, вигравати і програвати; усвідомлення значення фізичних вправ для здоров'я, задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальна взаємодія</i>		
Виконує різні соціальні ролі	обґрунтовано доводить значення рухової активності в загальній характеристиці здорового способу життя та в командній роботі; вирізняє різні погляди щодо усвідомлення значення фізичних вправ для покращення здоров'я людини; досліджує різноманітні	аналізує значущість занять з фізичної культури для формування особистісних морально-вольових якостей; обґрунтовує важливість складання раціонального рухового режиму відповідно до норм рухової активності в підлітковому віці; визначає і розподіляє ролі в команді для виконання

	<p>погляди щодо спортивних проблем; обґрунтовує користь співпраці в командній діяльності; підбадьорює учасників групи, допомагає їм у виконанні завдань під час рухової діяльності; розрізняє і визнає ролі і завдання учасників команди та виконує свою [6 ФІО 3.1]</p>	<p>спільного завдання та ініціює шляхи його покращення; визначає пріоритети спільної фізкультурної діяльності і слідує ним [9 ФІО 3.1]</p>
<p>Дотримується безпечної поведінки</p>	<p>пояснює важливість дотримання правил безпеки під час виконання фізичних вправ та правил взаємодії з однолітками [6 ФІО 3.2]</p>	<p>передбачає можливі негативні наслідки недотримання правил безпеки, правил проведення змагань та уникає їх [9 ФІО 3.2]</p>
<p>Дотримується етичних норм у руховій діяльності</p>	<p>пояснює значення «чесної гри» у проведенні спортивних заходів та руховій діяльності, дотримується їх; розповідає про значення культури рухів для фізичного вдосконалення; демонструє інтерес до історії фізичної культури і спорту [6 ФІО 3.3]</p>	<p>дотримується правил «чесної гри», переконує інших у їх важливості; демонструє інтерес до результатів українських спортсменів на Олімпійських, Паралімпійських іграх та інших змаганнях; аналізує історію Олімпійського руху; визнає помилки як можливість більше дізнатися про себе, свої сильні і слабкі сторони, і формулює цілі щодо власного фізичного вдосконалення [9 ФІО 3.3]</p>

Додаток 12
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для закладів
загальної середньої освіти з українською мовою навчання

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-9 клас	разом
Мовно-літературна, у тому числі:	805	1067,5	1872,5
українська мова і література	525	647,5	
іншомовна освіта	280	420	
Математична	350	525	875
Природнича	210	910	1120
Соціальна і здоров'язберезувальна	70	105	175
Громадянська та історична	105	245	350
Технологічна	140	105	245
Інформатична	70	175	245
Мистецька	140	140	280
Фізкультурна*	210	315	525
	2100	3587,5	5687,5
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	175	157,5	332,5
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	2275	3745	6020
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	2065	3430	5495

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження здобувачів освіти.

Додаток 13
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для закладів
загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного
корінного народу або національної меншини

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-9 клас	разом
Мовно-літературна, у тому числі українська мова і література, мова та література відповідного корінного народу або національної меншини та іншомовна освіта**	805	1067,5	1872,5
Математична	350	525	875
Природнича	210	910	1120
Соціальна і здоров'язбережувальна	70	105	175
Громадянська та історична	105	245	350
Технологічна	140	105	245
Інформатична	70	175	245
Мистецька	140	140	280
Фізкультурна*	210	315	525
	2100	3587,5	5687,5
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	175	157,5	332,5
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	2275	3745	6020
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	2065	3430	5495

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження здобувачів освіти.

** Освітні програми закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини передбачають викладання частини освітніх галузей та відповідних навчальних предметів державною мовою; разом із тим, в очікуваних результатах вивчення української мови враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість їх рідної і державної мов.

Додаток 14
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з особливими освітніми потребами

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 клас	разом
Мовно-літературна, у тому числі:	805	1365	2170
українська мова і література	525	840	
іншомовна освіта	280	525	
Математична	350	665	1015
Природнича	175	1120	1295
Соціальна і здоров'язберезувальна	70	105	175
Громадянська та історична	105	280	385
Технологічна	105	210	315
Інформатична	70	245	315
Мистецька	105	175	280
Фізкультурна*	210	315	525
	1995	4480	6475
Корекційно-розвиткова робота:			
для глухих дітей	665	770	1435
для дітей зі зниженим слухом	700	980	1680
для сліпих дітей	490	770	1260
для дітей зі зниженим зором	420	770	1190
для дітей із порушенням опорно-рухового апарату	350	700	1050
для дітей із важкими порушеннями мовлення	350	700	1050
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	70	175	315

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 клас	разом
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи та корекційно-розвиткової роботи)	2065	4725	6790
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	1855	4410	6265

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження здобувачів освіти.

Додаток 15
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 клас	разом
Мовно-літературна, у тому числі українська мова і література, мова та література відповідного корінного народу або національної меншини та іншомовна освіта**	805	1365	2170
Математична	350	665	1015
Природнича	175	1120	1260
Соціальна і здоров'язберезувальна	70	105	175
Громадянська та історична	105	280	385
Технологічна	105	210	315
Інформатична	70	245	315
Мистецька	105	175	280
Фізкультурна*	210	315	525
	1995	4480	6475
Корекційно-розвиткова робота:			
для глухих дітей	665	770	1435
для дітей зі зниженим слухом	700	980	1680
для сліпих дітей	490	770	1260
для дітей зі зниженим зором	420	770	1190
для дітей із порушенням опорно-рухового апарату	350	700	1050
для дітей із важкими порушеннями мовлення	350	700	1050
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та	70	245	315

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 клас	разом
групових занять			
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи та корекційно-розвиткової роботи)	2065	4725	6790
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	1855	4410	6265

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого річного навчального навантаження здобувачів освіти.

** Освітні програми закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини в очікуваних результатах вивчення української мови враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість їх рідної і державної мов.

Додаток 16
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку з українською мовою навчання

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 (11) клас	разом
Мовно-літературна	350	630	980
Математична	315	560	875
Природнича	140	560	700
Соціальна і здоров'язбережувальна	70	105	175
Громадянська та історична	70	245	315
Технологічна	560	1540 (875)	2100 (875)
Інформатична	140	350 (140)	490 (140)
Мистецька	140	175	315
Фізкультурна*	210	315	525
	1995	4480 (1015)	6475 (1015)
Корекційно-розвиткова робота	350	700	1050
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	70	245 (105)	315 (105)
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи та корекційно-розвиткової роботи)	2065	4725 (1120)	6790 (1120)
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	1855	4410 (1120)	6265 (1120)

*Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження здобувачів освіти

Додаток 17
до Державного стандарту

Базовий навчальний план базової середньої освіти для спеціальних закладів
загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального
розвитку навчанням мовою відповідного корінного народу або національної
меншини

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік		
	5-6 клас	7-10 (11) клас	разом
Мовно-літературна, у тому числі українська мова і література, мова та література відповідного корінного народу або національної меншини	350	630	980
Математична	315	560	875
Природнича	140	560	700
Соціальна і здоров'язберезувальна	70	105	175
Громадянська та історична	70	245	315
Технологічна	560	1540 (875)	2100 (875)
Інформатична	140	350 (140)	490 (140)
Мистецька	140	175	315
Фізкультурна*	210	315	525
	1995	4480 (1015)	6475 (1015)
Корекційно-розвиткова робота	350	700	1050
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	70	245 (105)	315 (105)
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи та корекційно-розвиткової роботи)	2065	4725 (1120)	6790 (1120)
Гранично допустиме річне навчальне навантаження здобувачів освіти	1855	4410 (1120)	6265 (1120)

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження здобувачів освіти.

** Освітні програми закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини в очікуваних результатах вивчення української мови враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість їх рідної і державної мов.
